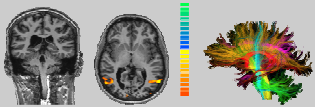

MRKK

Szentágothai TK -
Semmelweis Egyetem
MR Kutatóközpont

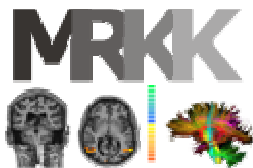

Az fMRI klinikai alkalmazásai

Kozák Lajos Rudolf

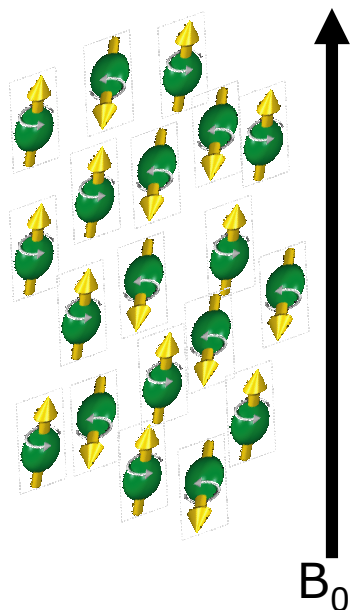
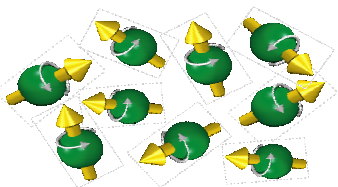
lkozak@mrkk.sote.hu

Szentágothai Tudásközpont - Semmelweis Egyetem
MR Kutatóközpont

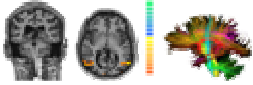
MRI

o Mágneses rezonancia képalkotás

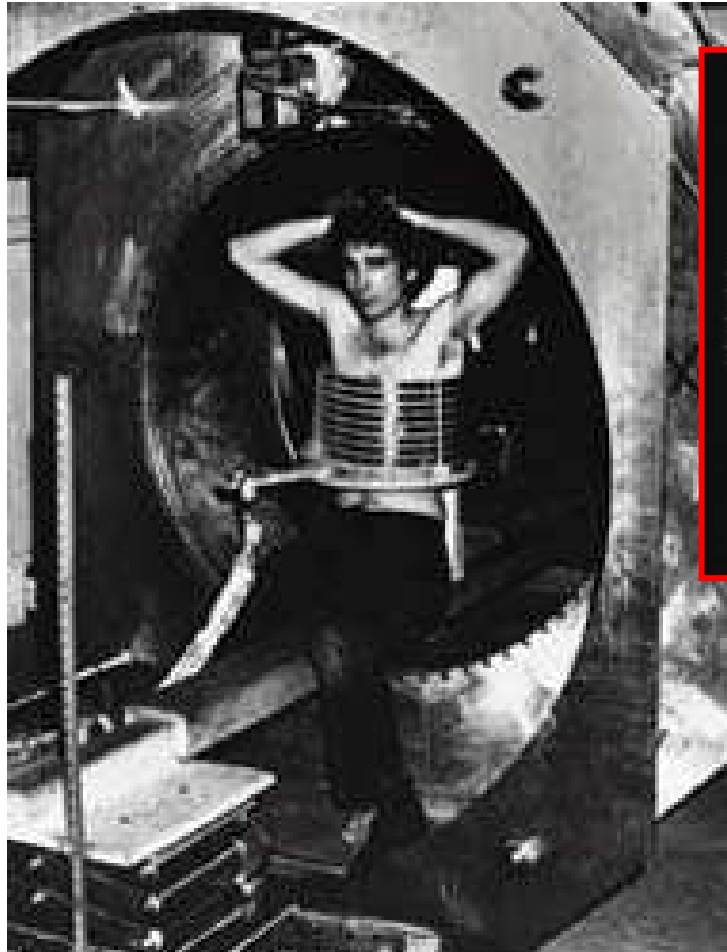

- A páratlan tömegszámú atomok (pl H, Na, P, N) erős külső mágneses térben a térrel majdnem párhuzamos tengelyű forgómozgást végeznek
- A forgástengely megfelelő frekvenciájú rádióhullámokkal gerjesztve megbillenthető, azonban a gerjesztés után eredeti helyzetébe visszatér
- A visszatérés időbeli paraméterei a szöveti összetételtől függenek, ezt a tulajdonságot képalkotásra lehet használni

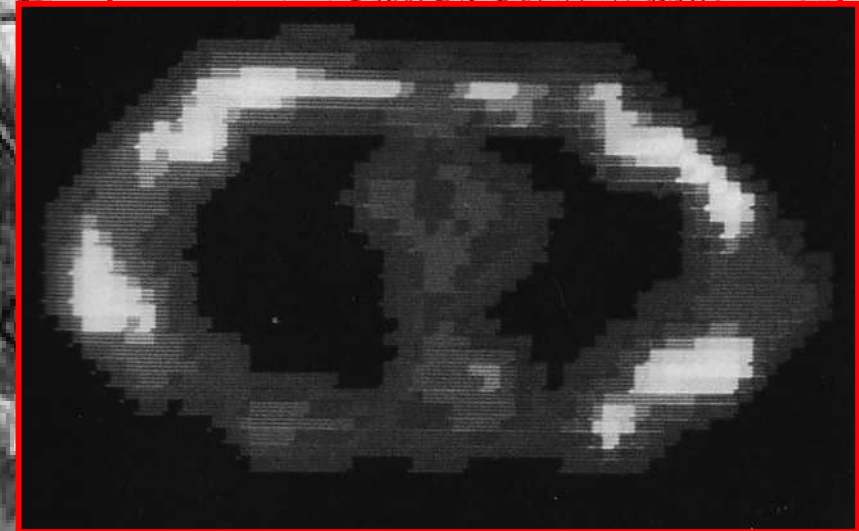
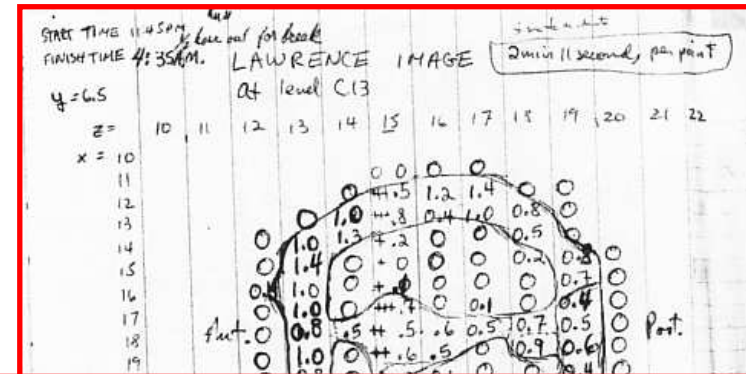
MRKK

Korai humán képek (Damadian)

© Fonar Corporation

$x = 18, 15 = z, y = 6\frac{1}{2}$

Beam ~~is~~ $2\frac{1}{4}$ " from bottom surface of beam to magnet ~~is~~ inner surface

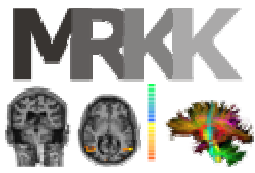
FANTASTIC SUCCESS!

4:45 AM.

First Human Image

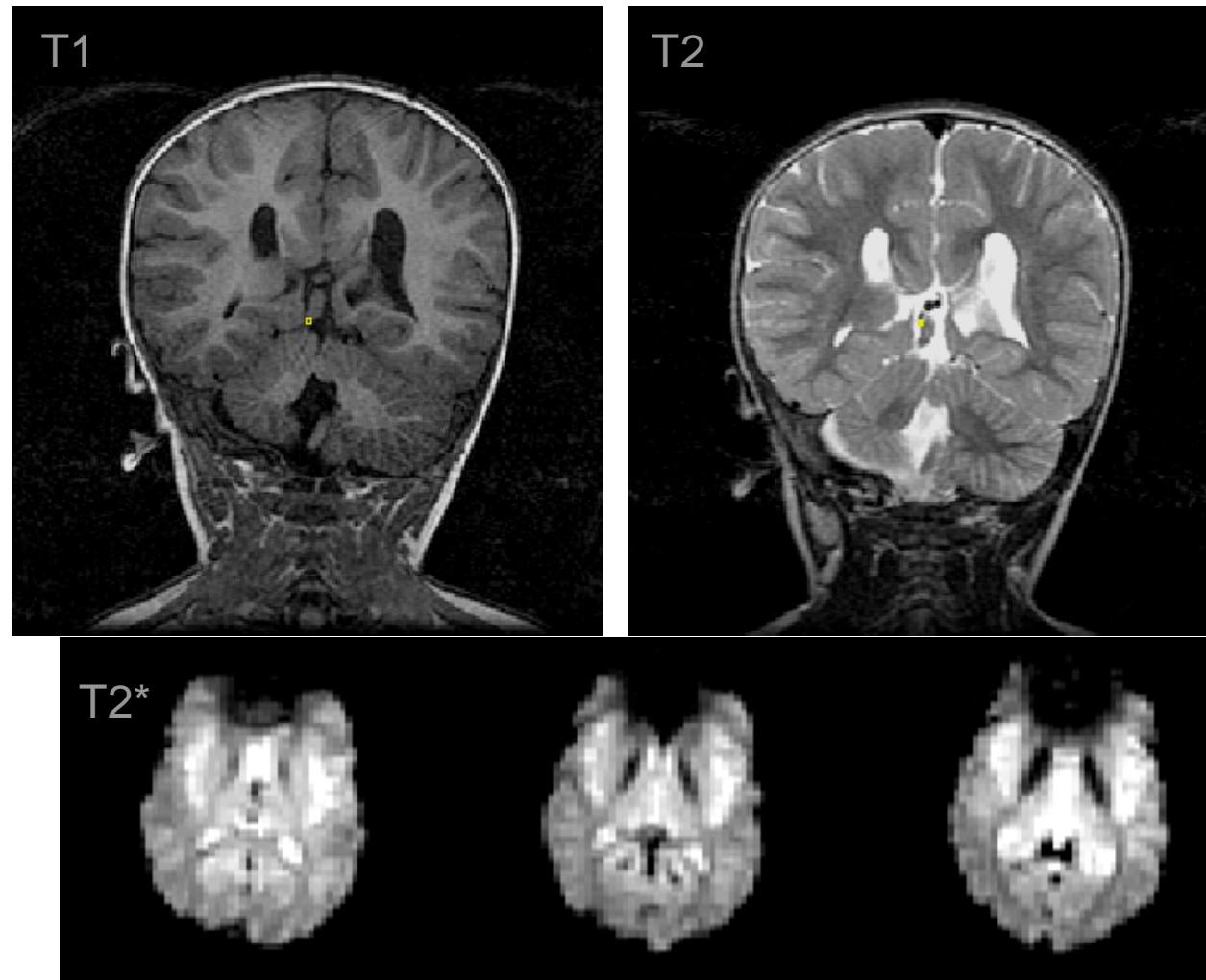
Complete in Amazing Detail

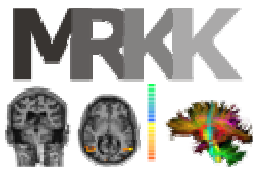
Showing Heart
Lungs
Vertebra
Musculature

Koregisztráció

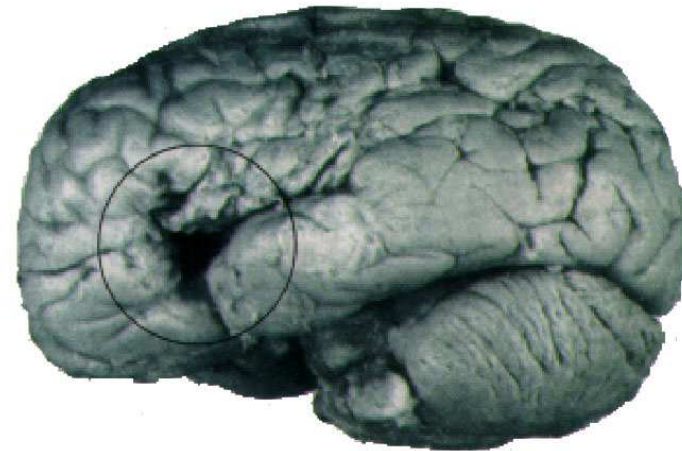
(MR-kontraszt különbségek)

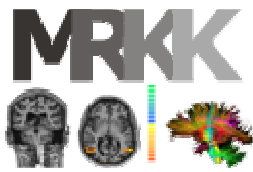

Broca

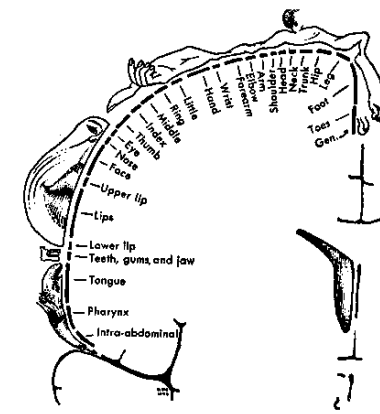
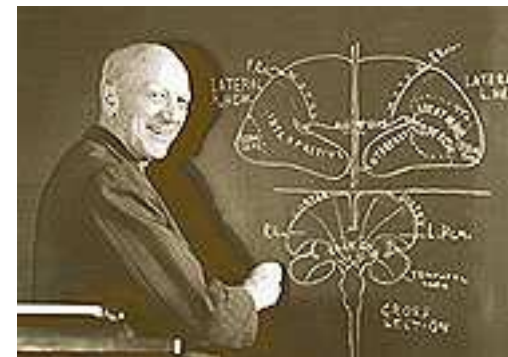
motoros beszédközpont

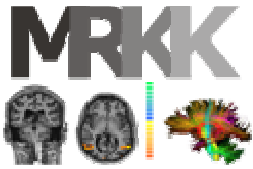

Penfield

Szomatotopikus reprezentáció

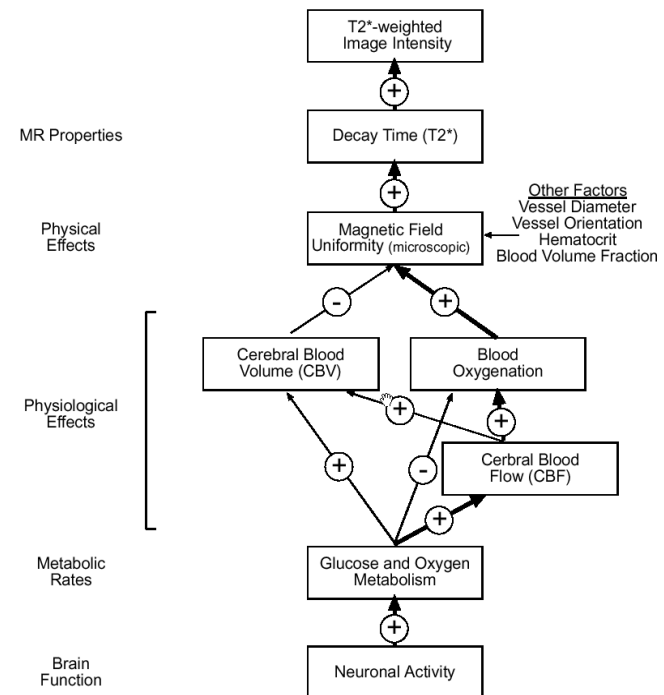

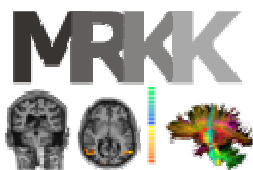
Neurális válasz mérése fMRI-vel

Mit is mérünk fMRI-vel?

- A vérerek kinézete T2 súlyozott MR képeken, a vér oxigéntartalmától függ (Ogawa, 1990)
- Az idegsejtek glükózmétabolizmusa oxigénigényes folyamat, így az idegi aktivitás az véroxigéntartalom változásán keresztül indirekt módon mérhető.

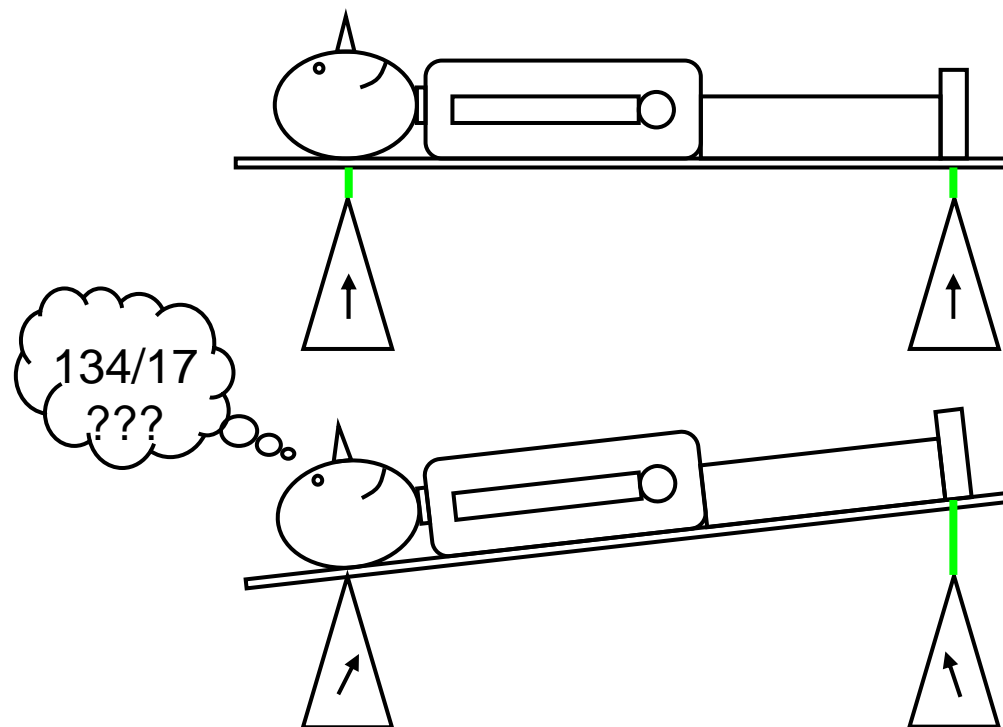

Az egyik első funkcionális kísérlet és talán a legolcsóbb is...

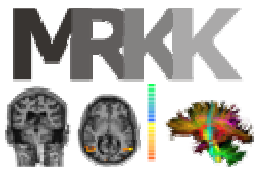

Angelo Mosso
Olasz élettanász
(1846-1910)

“[Mosso kísérletében] a vizsgálat alanya egy ügyesen kiegyensúlyozott asztalon feküdt, mely akár a fej akár a láb irányába el tudott billenni, ha bármelyiknek a súlya megnövekedett. Abban a pillanatban, amikor valamilyen érzelmi, vagy intellektuális aktivitás megindult az asztal a fej felőli oldalra billent a vér redisztribúciója miatt.

-- William James, *Principles of Psychology* (1890)

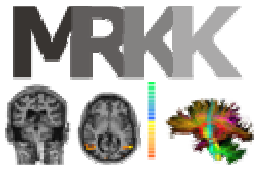
fMRI összevetése egyéb funkcionális módszerekkel

EEG-hez képest

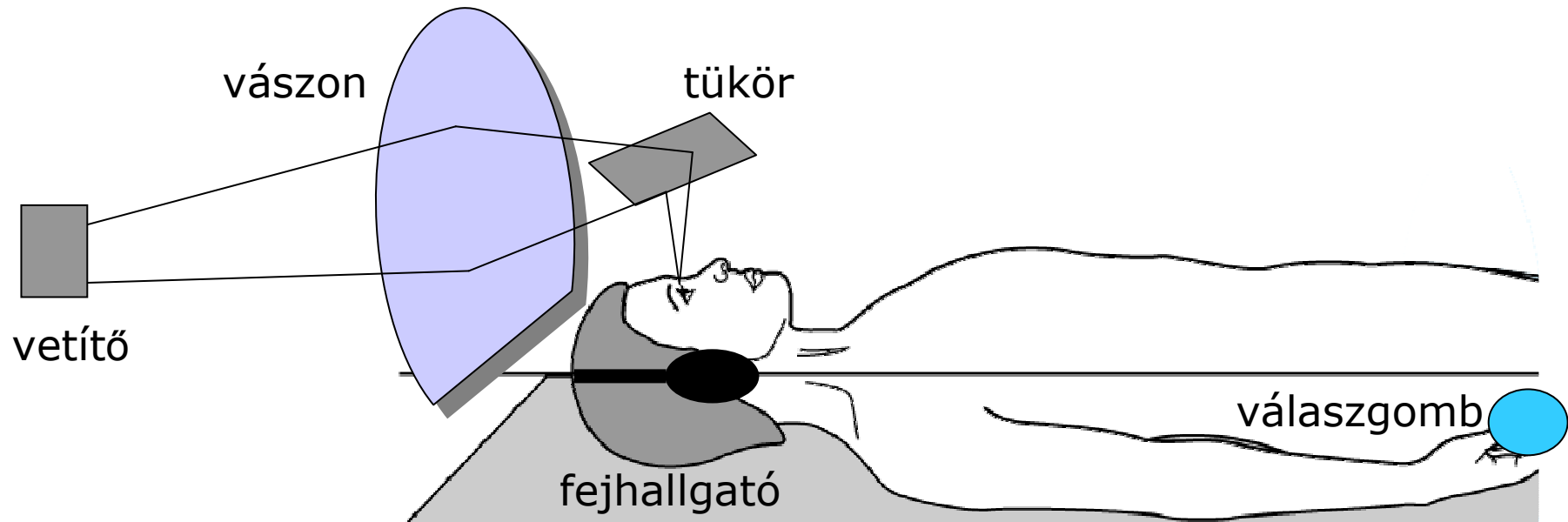
- Előny
 - Pontos térbeli lokalizáció
- Hátrány
 - Rosszabb időbeli felbontás

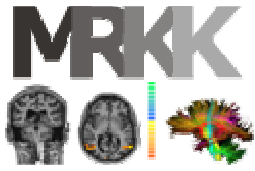
PET-hez képezsz

- Előny
 - Időbeli felbontása jobb
- Hátrány
 - Csak az oxigenáció változásáról ad képet

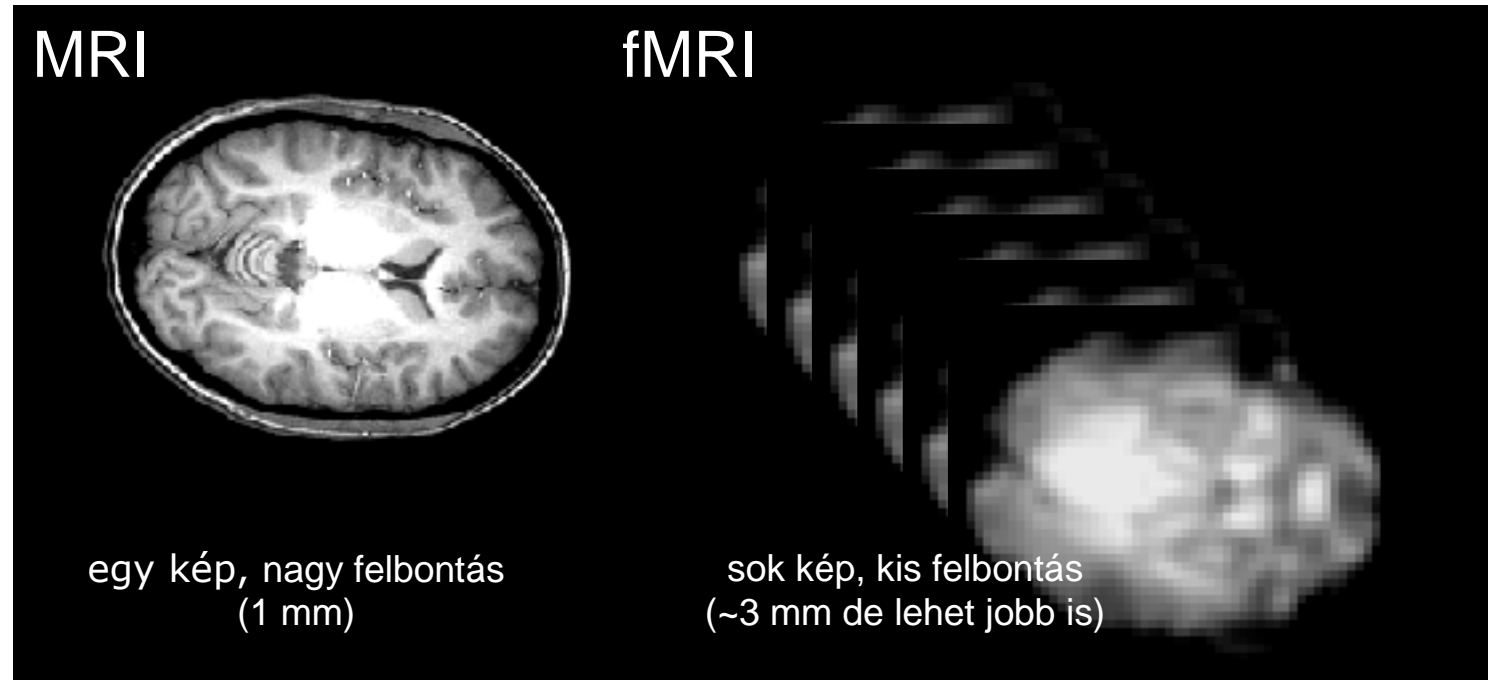
fMRI vizsgálati elrendezés

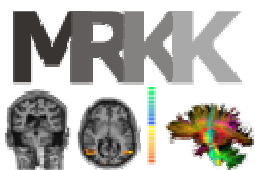

MRI és fMRI

Képképzési különbség...

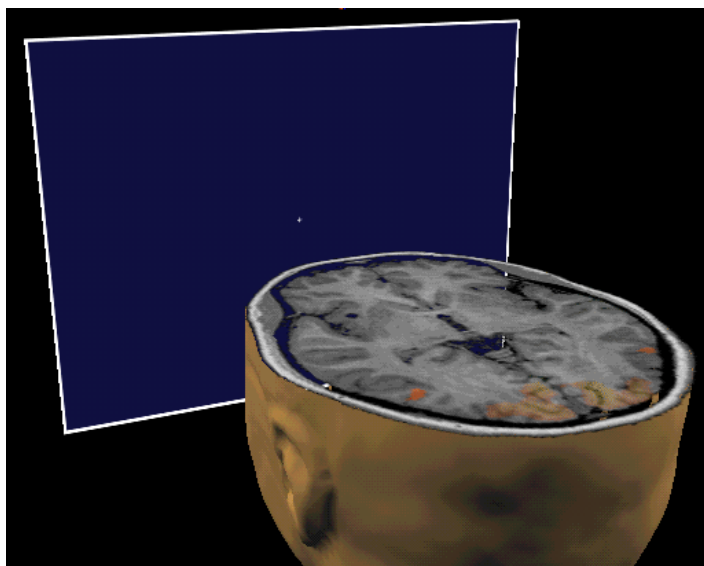

Hagyományosan MRI-vel egy képet készítünk egy szeletben, így az adott időpontnak megfelelő statikus információt nyerünk, fMRI-vel képsorozatot készítünk az adott szeletről, így egy tetszőleges hosszúságú időtartamon belüli változásokat tudunk követni.

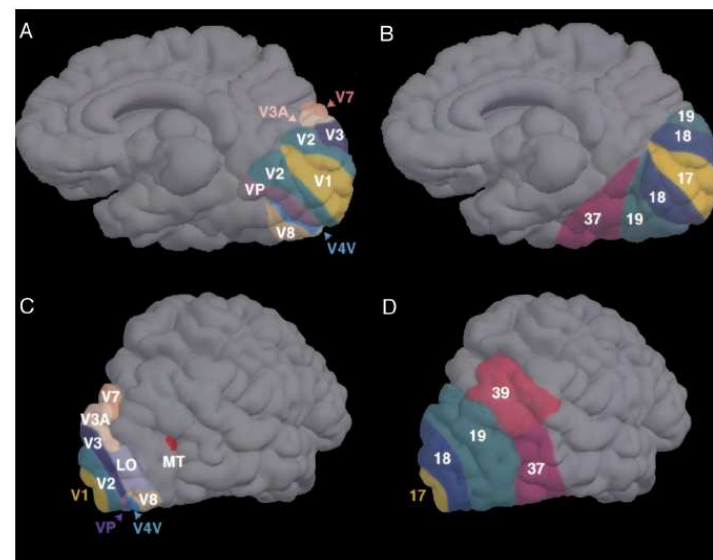

Statisztikai elemzés

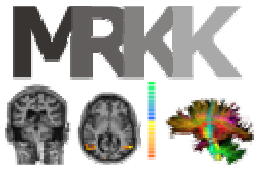
Mi a célunk?

Rainer Goebel

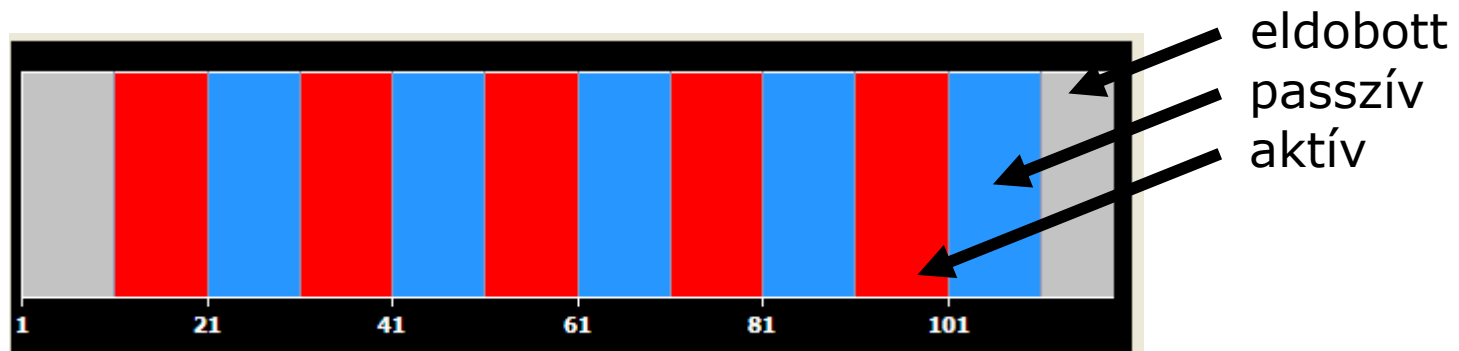

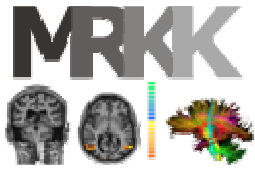
Tootell & al, TICS 1998

fMRI paradigma

- A vizsgálandó területtől függ
 - Képmegnevezés: Broca
 - Beszédértés: Wernicke
 - Ujjmozgatás: motoros területek
 - Retinotópiás térképezés: vizuális áreák
- Aktív és passzív időszakok váltakoznak, hogy legyen megfelelő funkcionális kontraszt

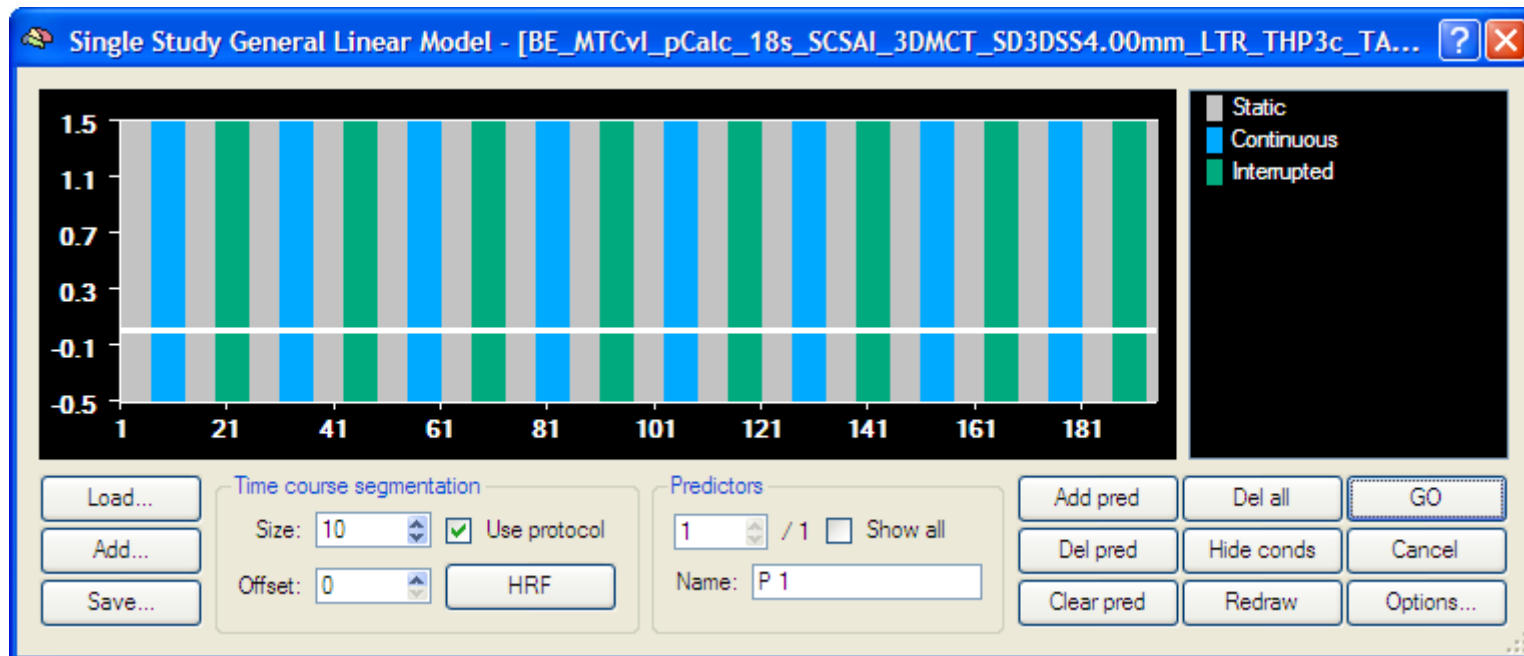

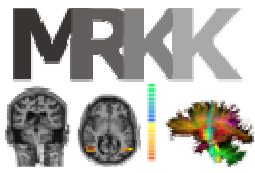

Mozgási paradigma

V5/hMT+ térképezése

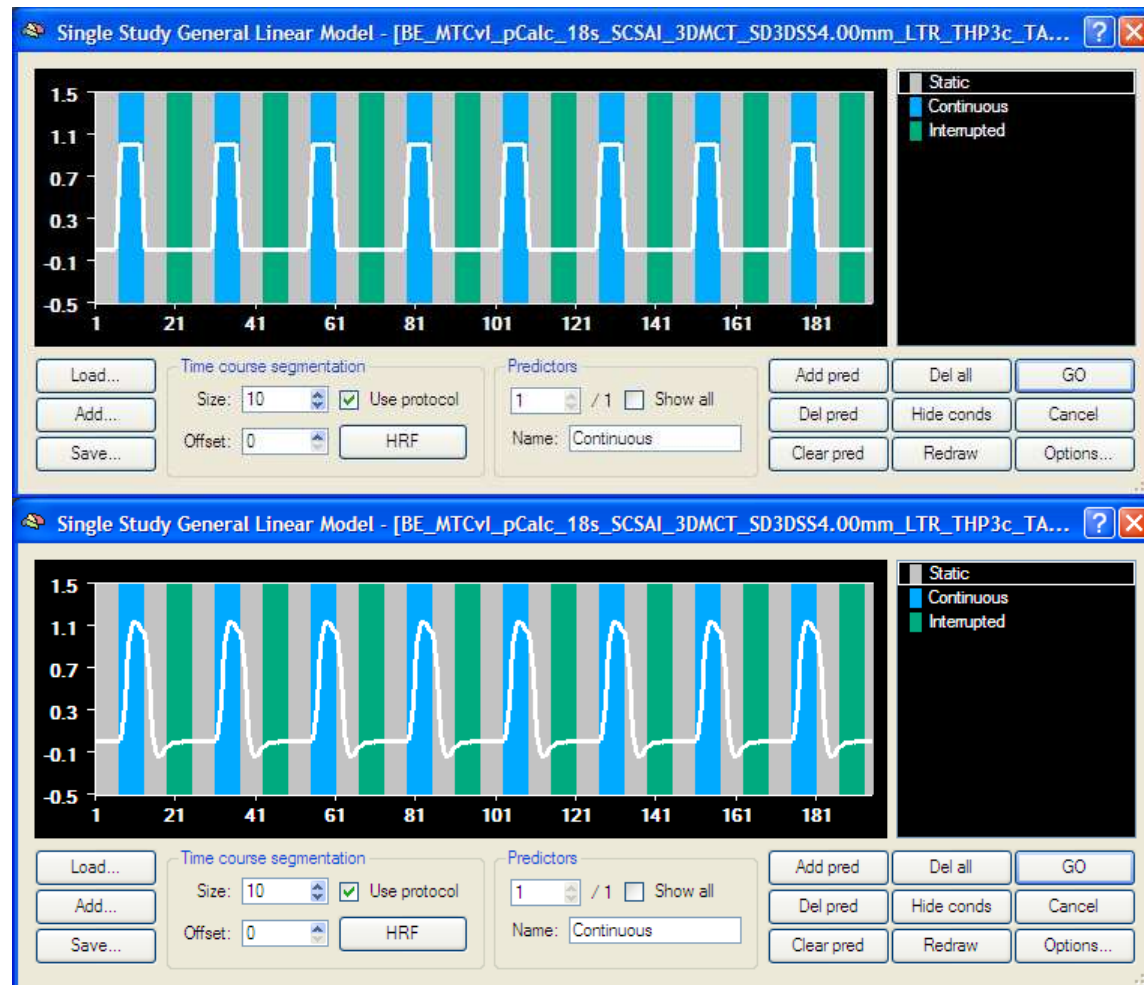
- Szürke: statikus
- Kék: folyamatos mozgás
- Zöld: szaggatott mozgás

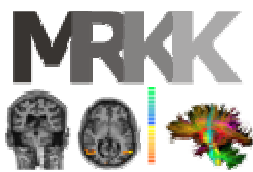

Mozgási paradigma

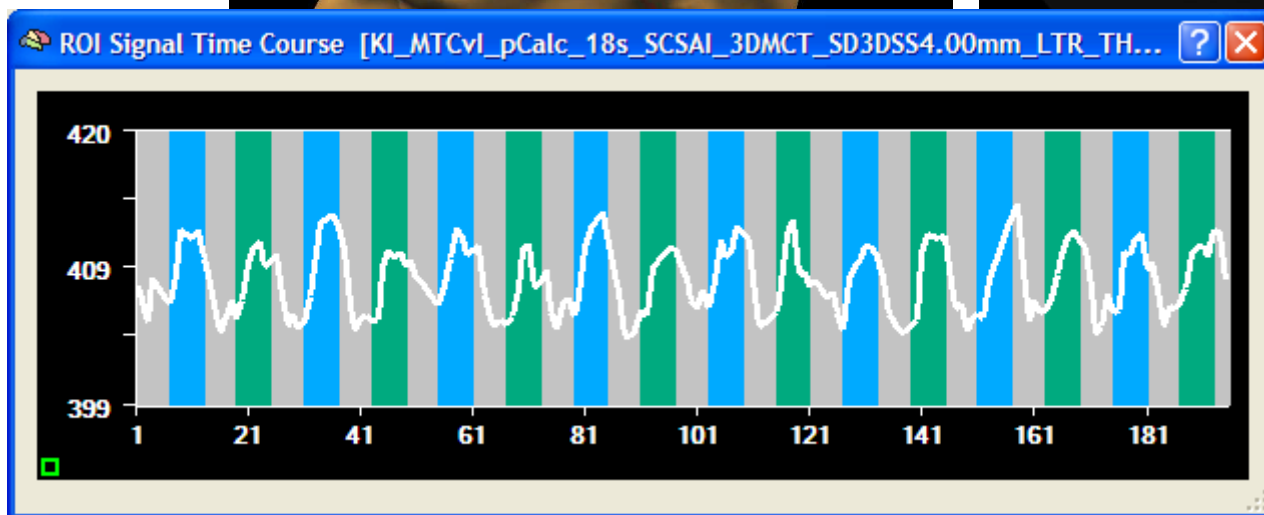
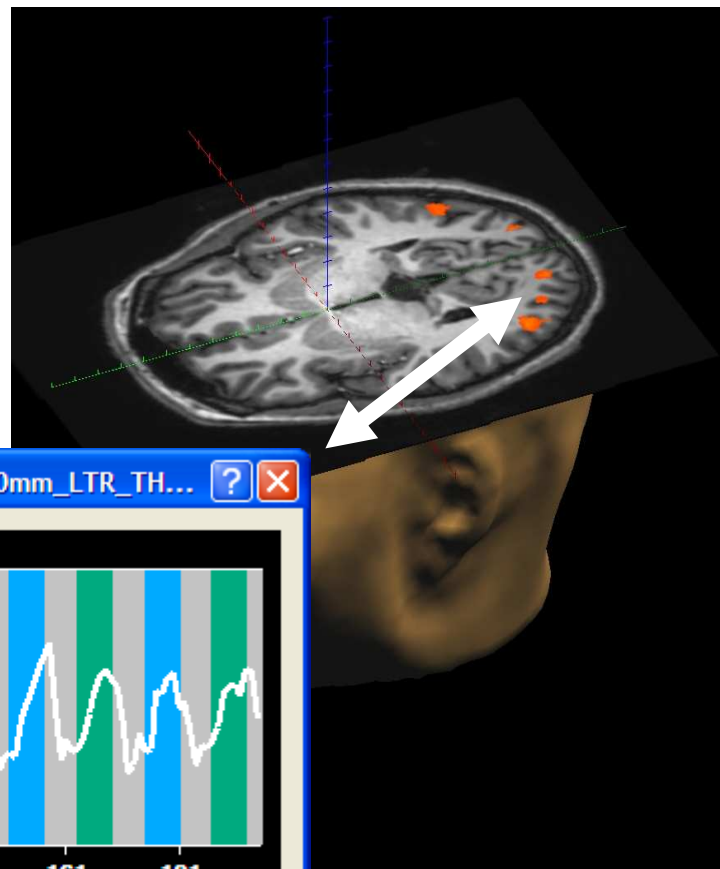
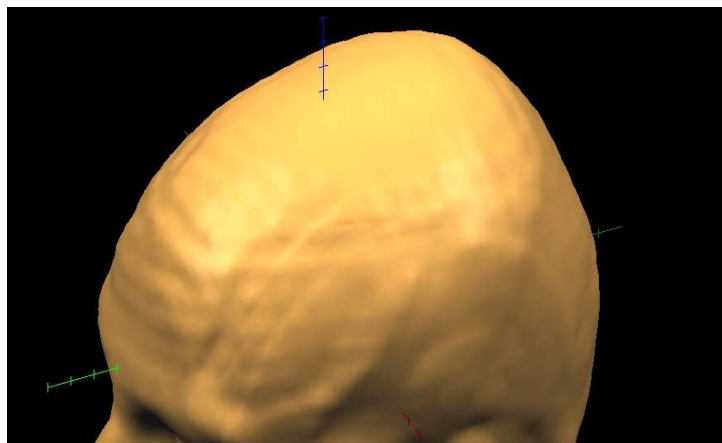
GLM lépései

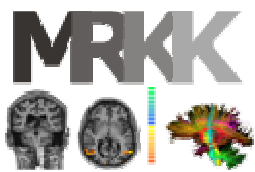

Mozgási paradigma

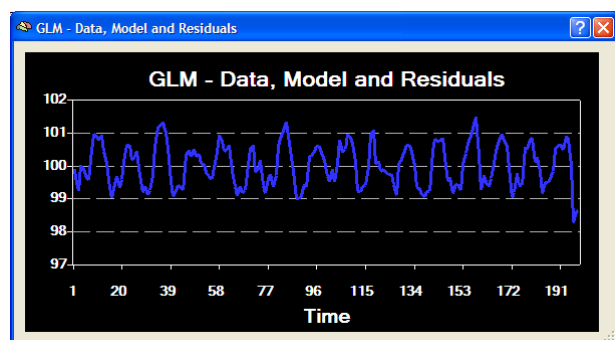
V5/hMT+ térképezése, az aktivitás helyei

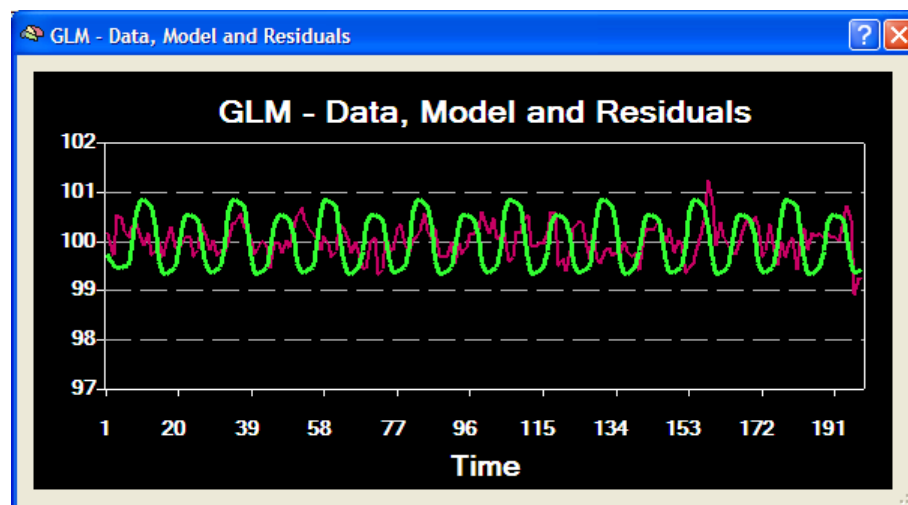

Mozgási paradigma

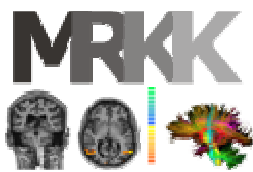
V5/hMT+ térképezése

Adat

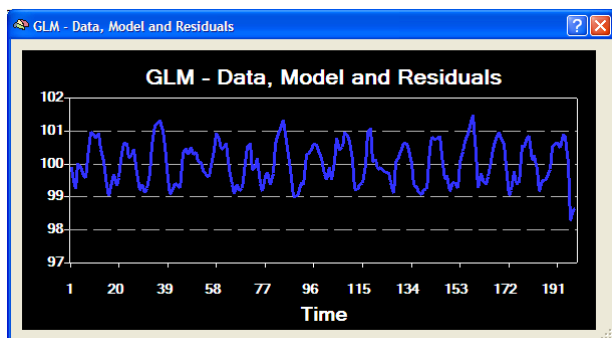

Modell és hiba

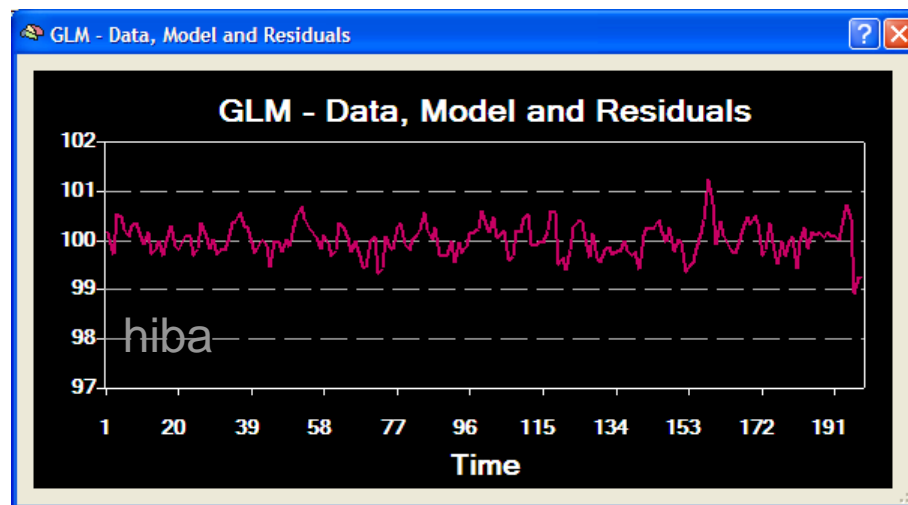
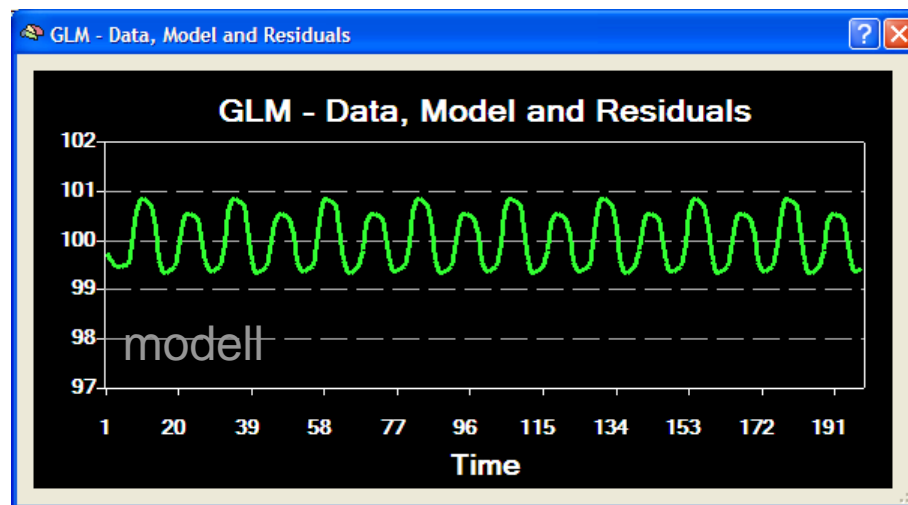

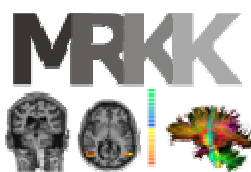
Mozgási paradigma

V5/hMT+ térképezése

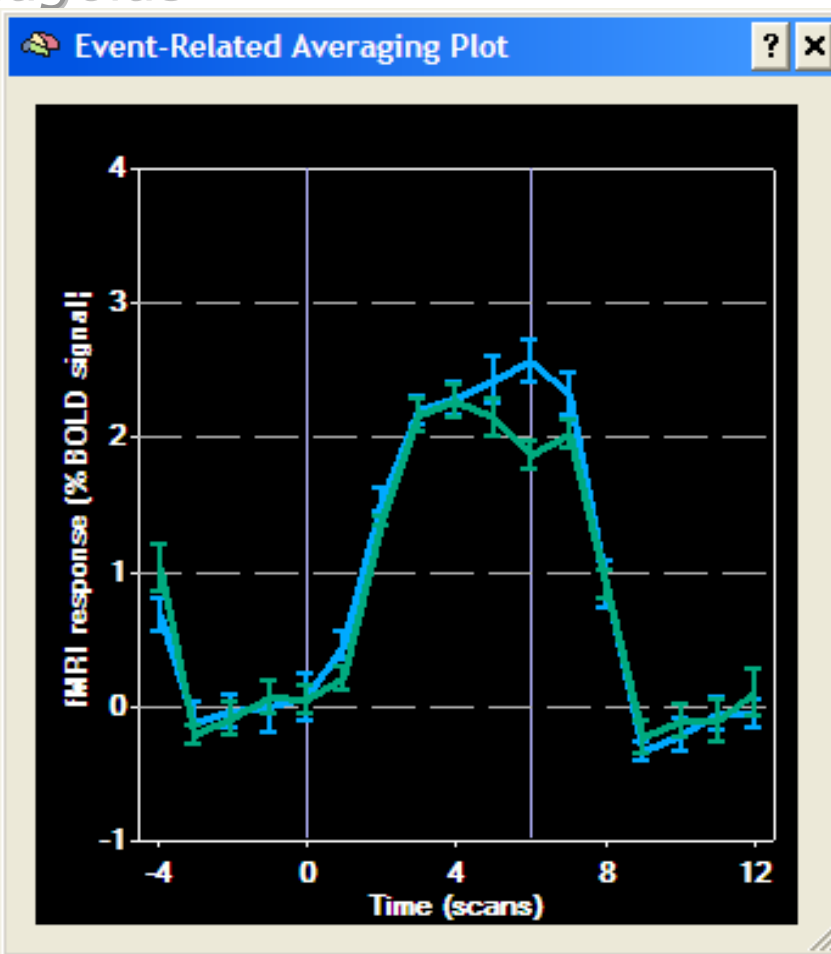
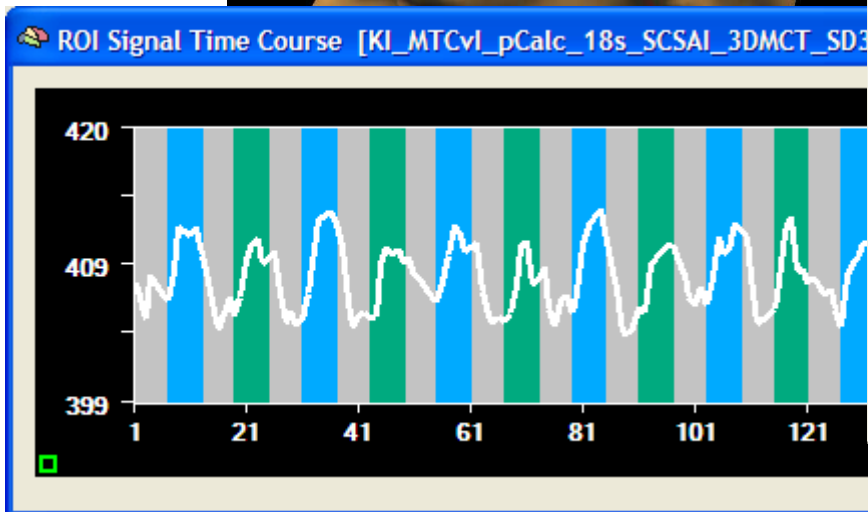
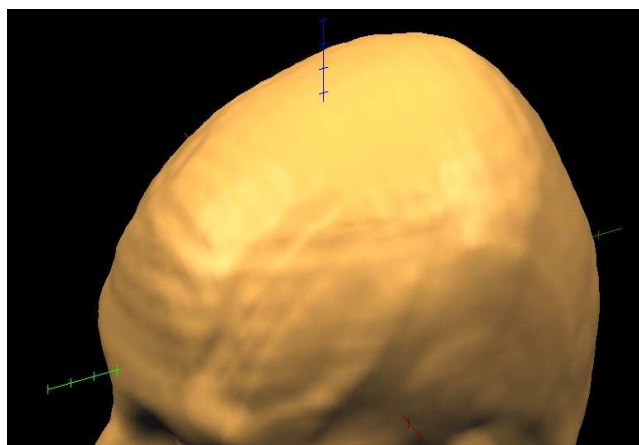
Adat

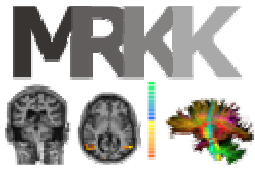

Mozgási paradigma

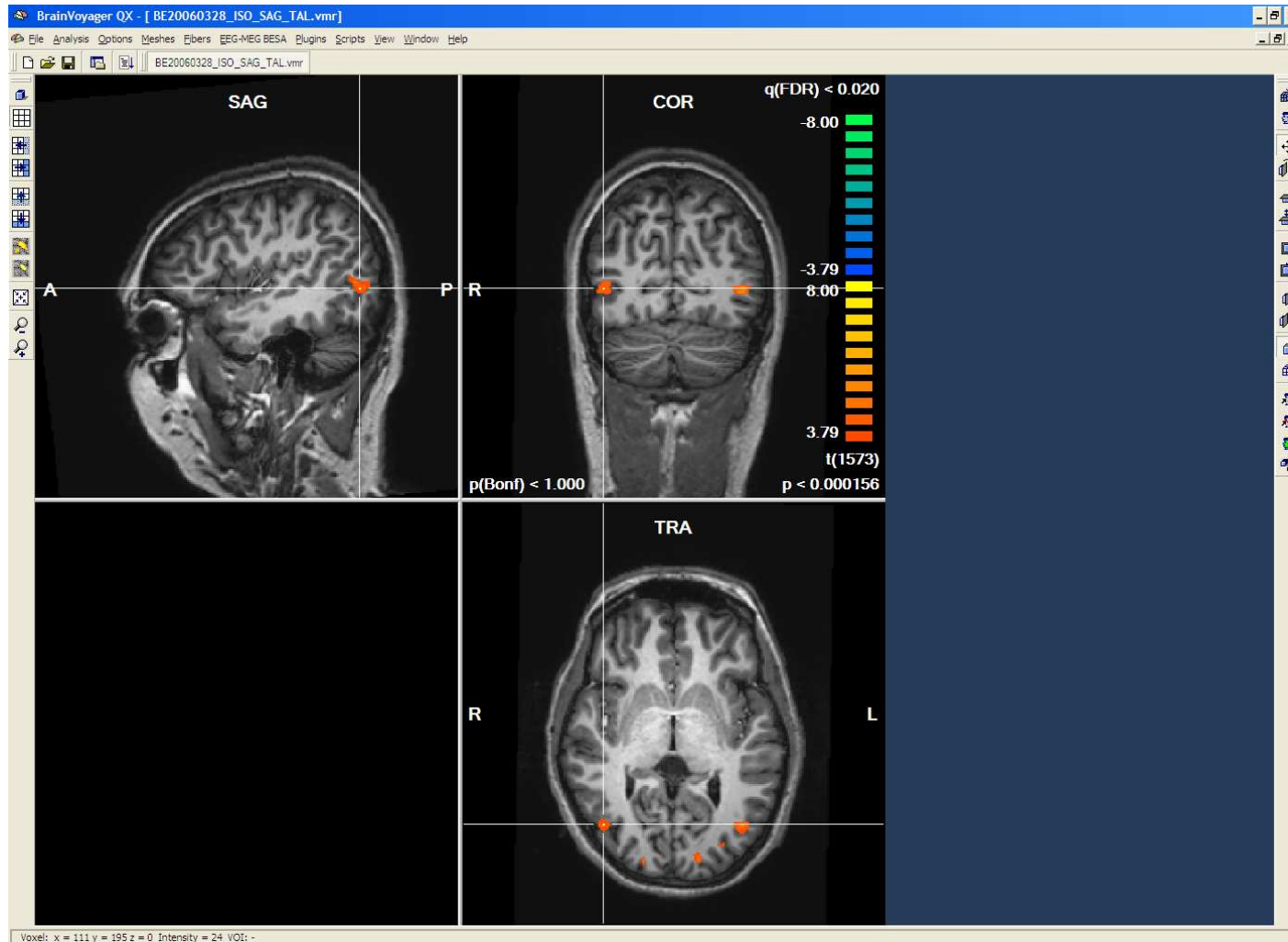
*V5/hMT+ térképezése, az aktivitás helyei,
eseményhez kötött átlagolás*

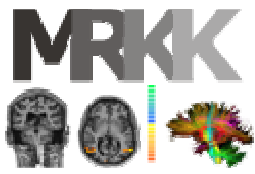

Mozgási paradigma

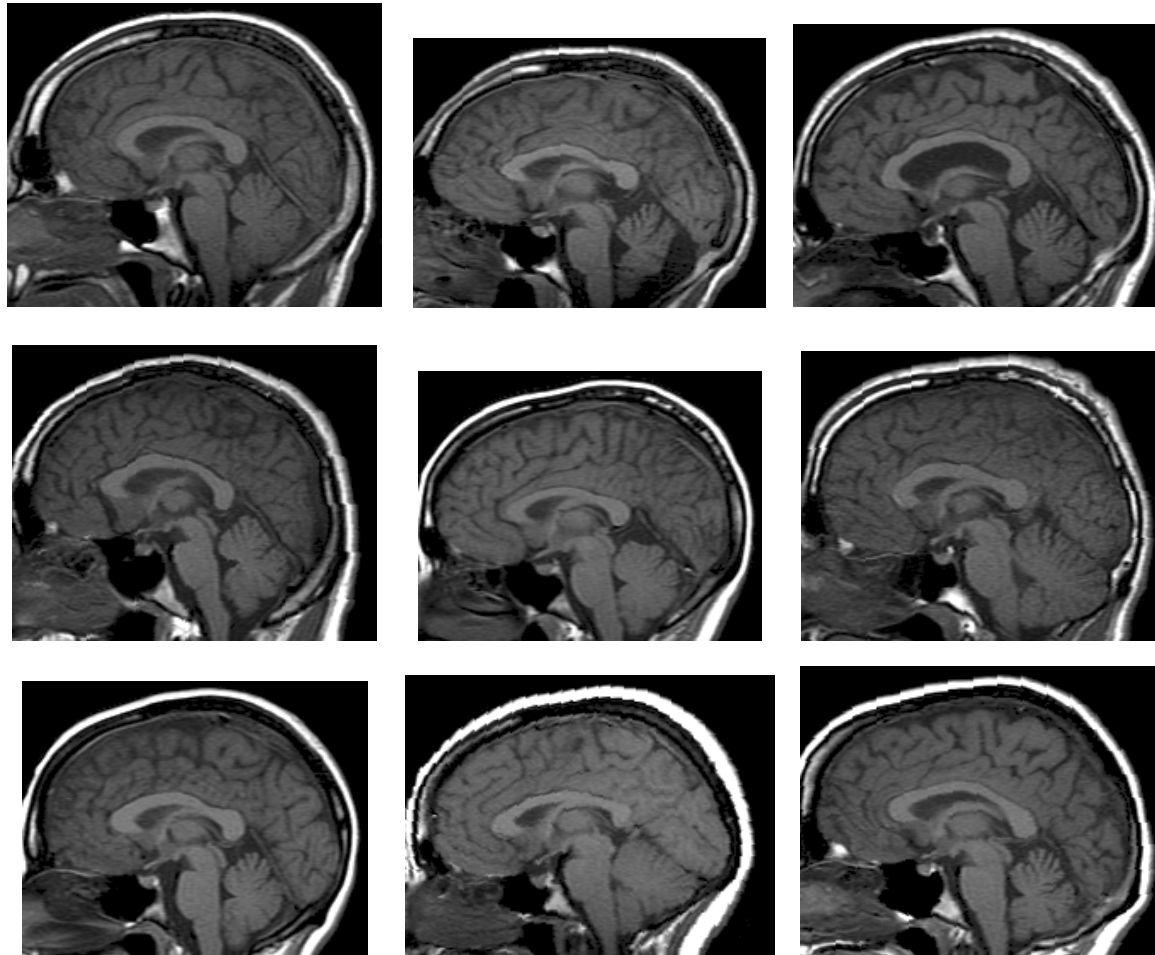
V5/hMT+ térképezése

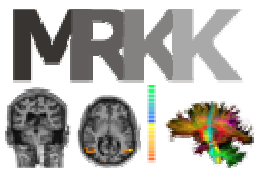

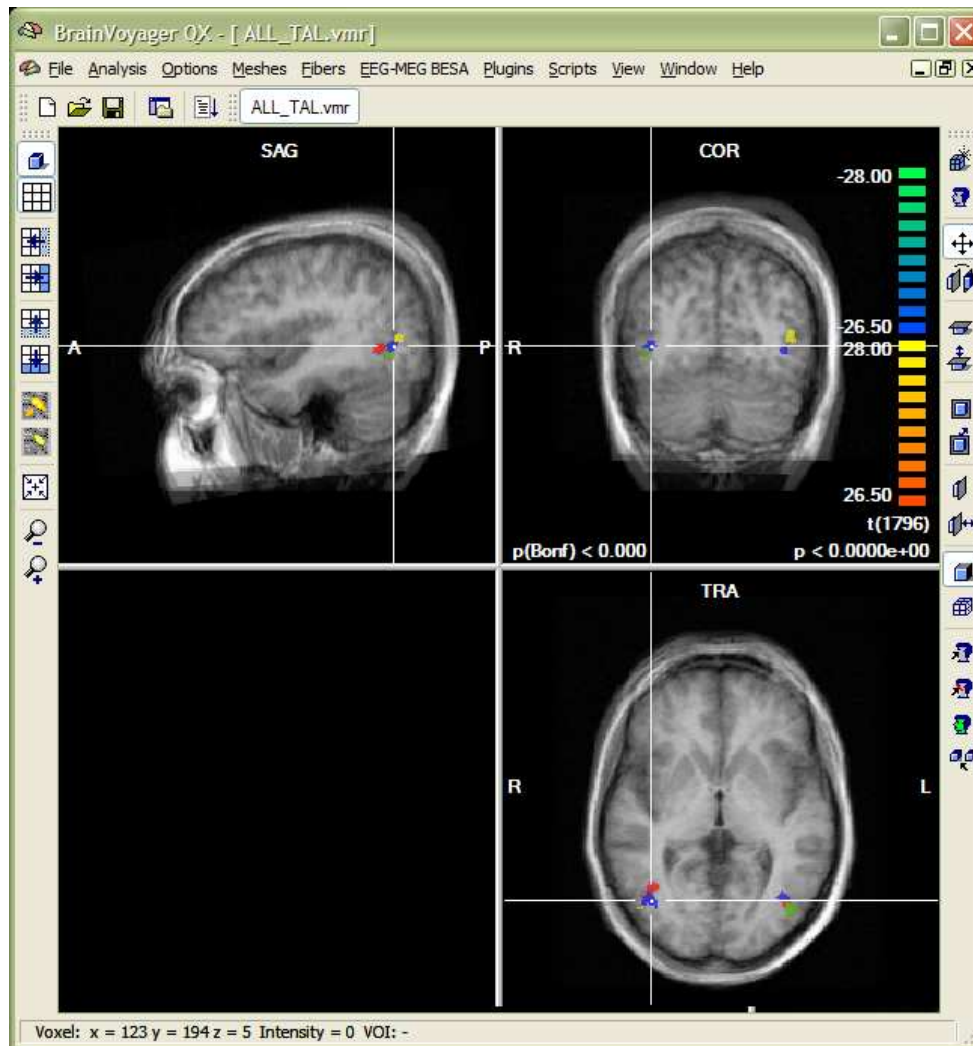
Normalizáció

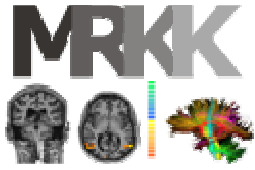
minden agy különböző

Normalizáció *problémák*

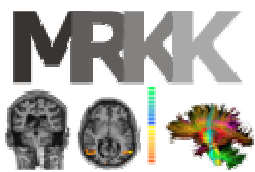

fMRI a klinikumban

- Elsősorban műtét előtti térképezésre használják:
 - A lézió viszonya a funkcionális aktivitásokhoz
 - Nyelvi lateralizáció epilepsziasebészet előtt
 - Lehetséges hozzáférési utak tervezése

- Betegségek követésére is alkalmas:
 - Alzheimer kór
 - Parkinson kór
 - Krónikus fájdalomszindrómák

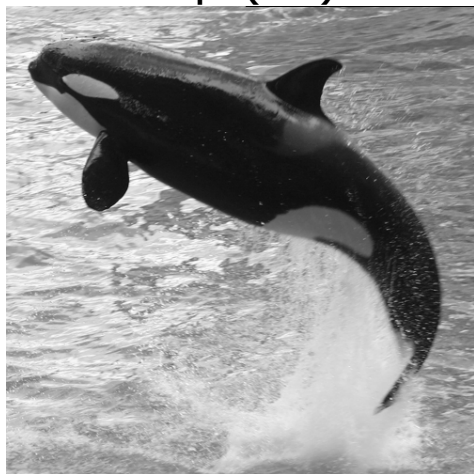
- Farmakológia fMRI (még kísérletes szakaszban):
 - Függőségek
 - Depresszió
 - Skizofrénia
 - Parkinson kór

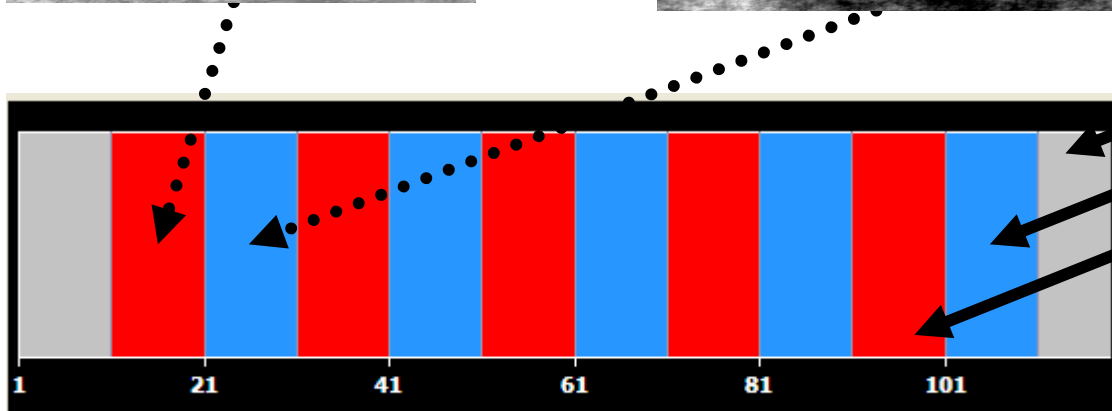
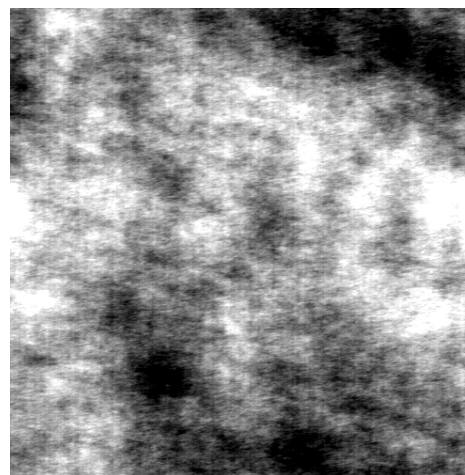
fMRI paradigma

képmegnevezés

AKTÍV:
Kép (3s)

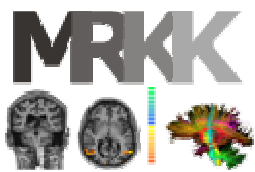

PASSZÍV:
kevert kép (3s)

eldobott
passzív
aktiv

1 blokk = 30s

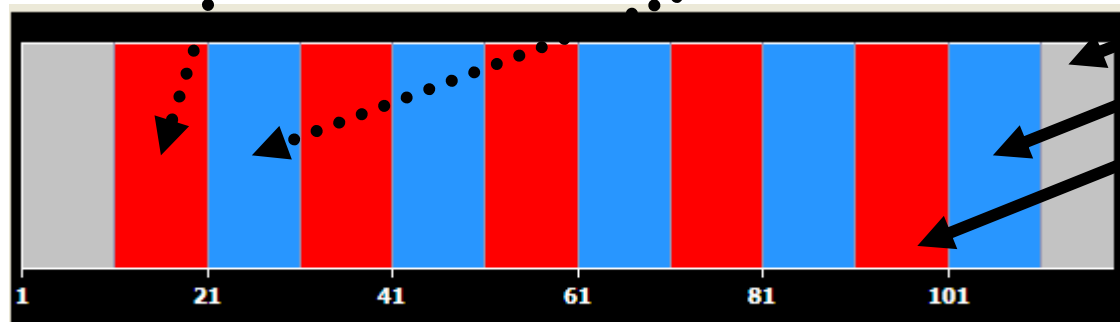
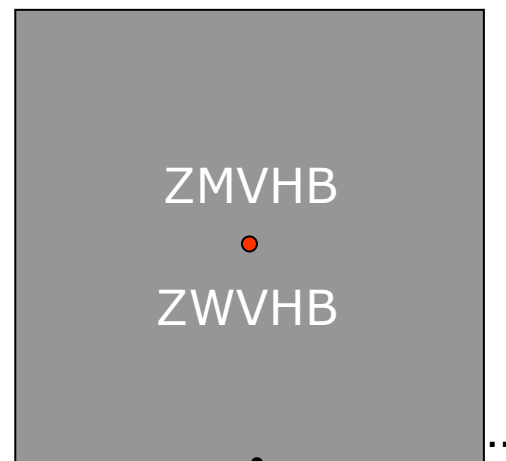
fMRI paradigma

grammatikai döntés

AKTÍV:
Színóníma?

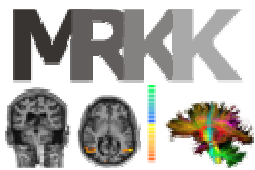

PASSZÍV:
Egyforma?

eldobott
passzív
aktív

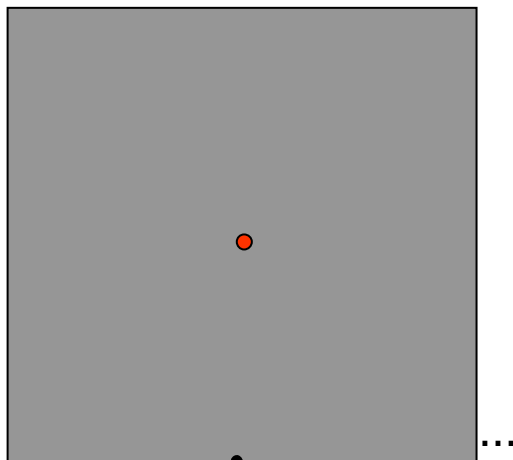
1 blokk = 30s

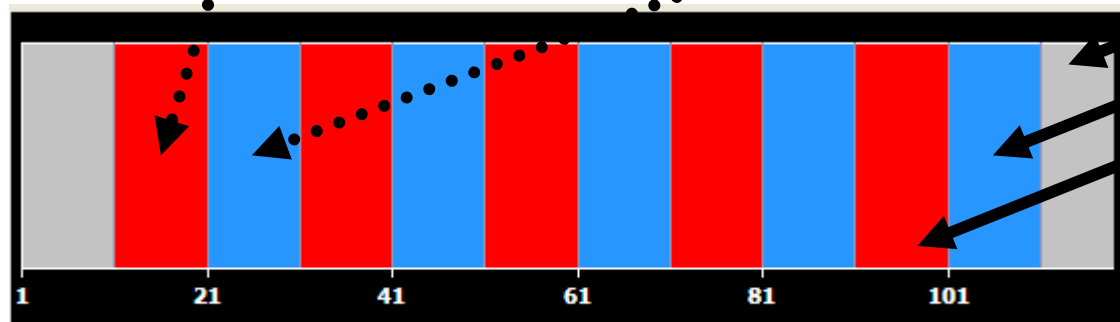
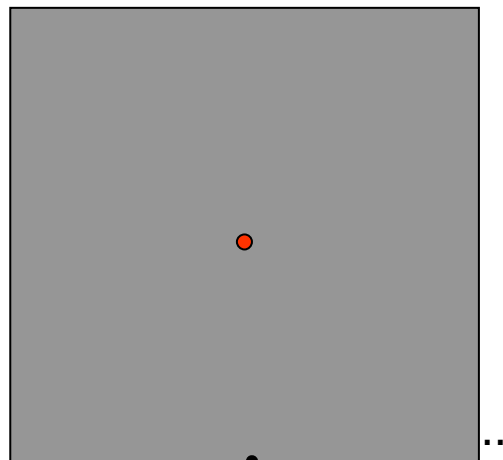
fMRI paradigma

szövegértés I: hallás utáni megértés

AKTÍV:
Szöveg a fejhallgatóban

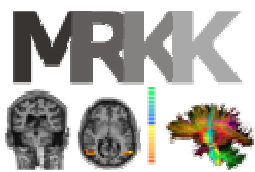

PASSZÍV:
Megfordított szöveg

eldobott
passzív
aktív

1 blokk = 30s

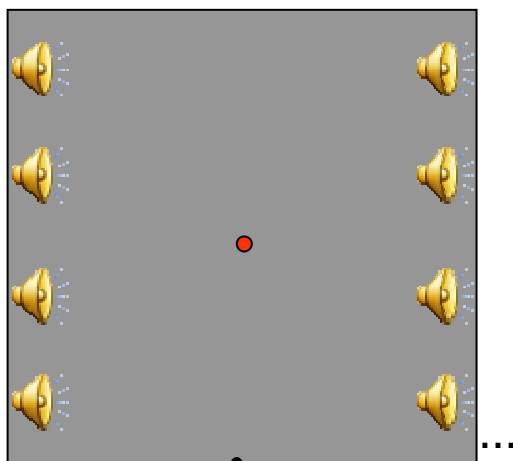

fMRI paradigma

szövegértés II: hallás utáni döntési feladat

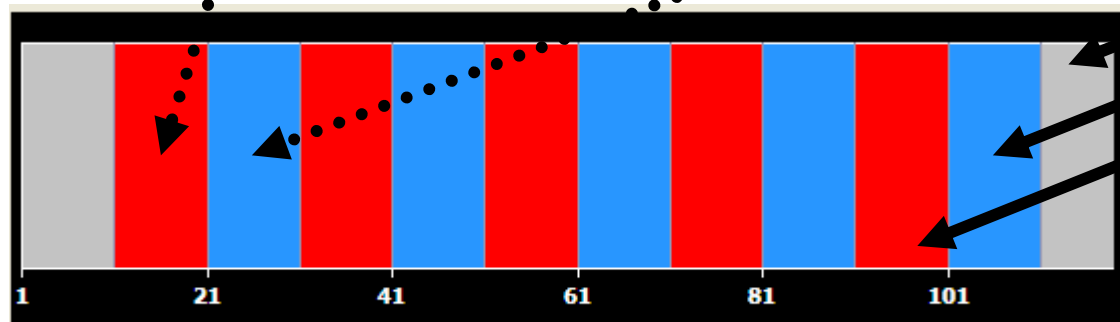
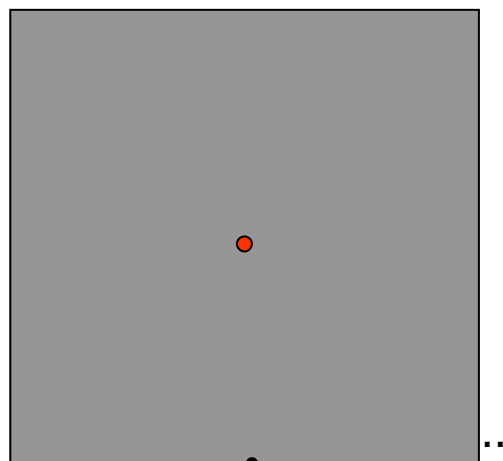
AKTÍV:

Szavak - álszavak

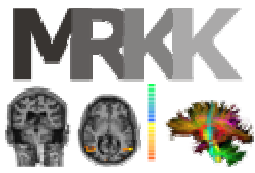
PASSZÍV:

Különböző magasságú hangok

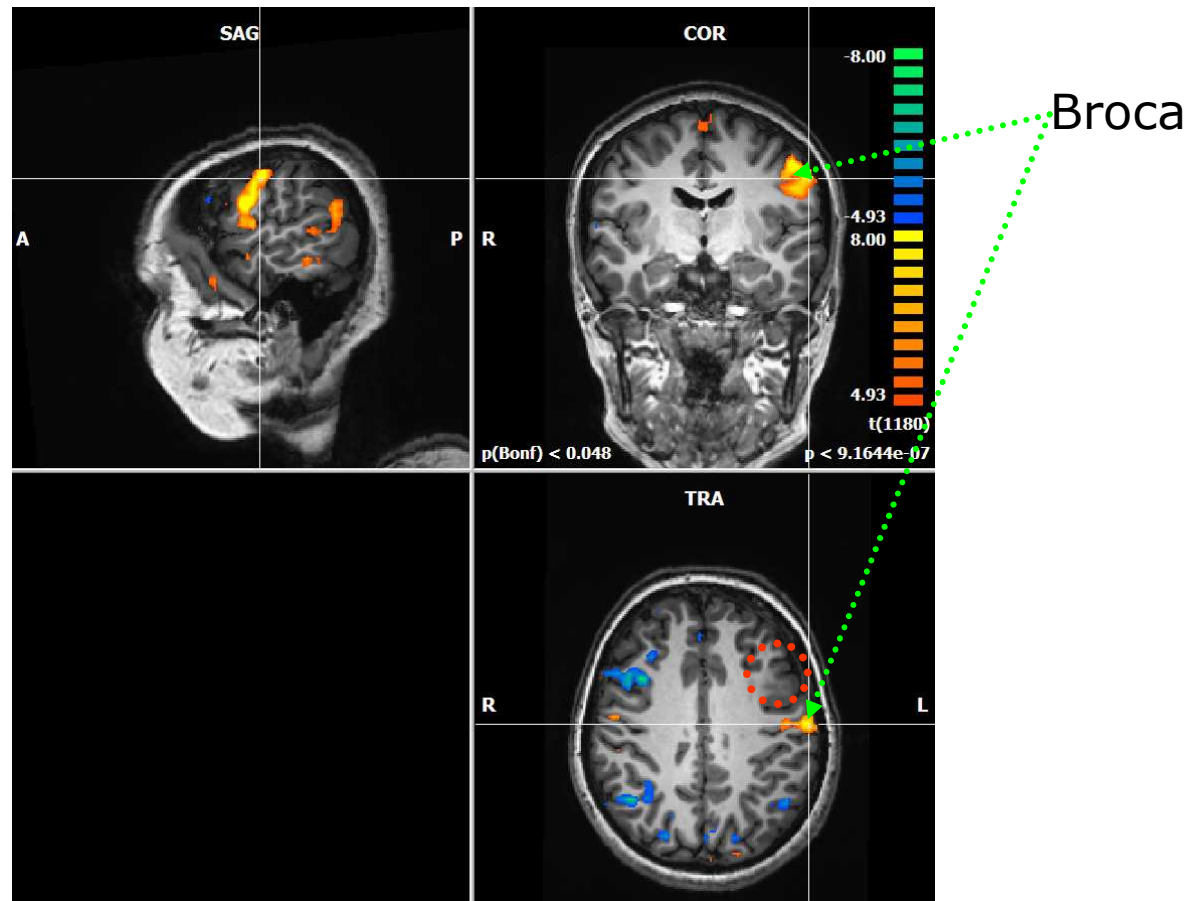
eldobott
passzív
aktív

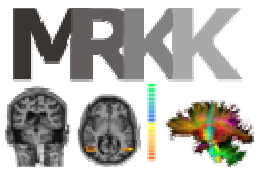
1 blokk = 30s

Példa 1

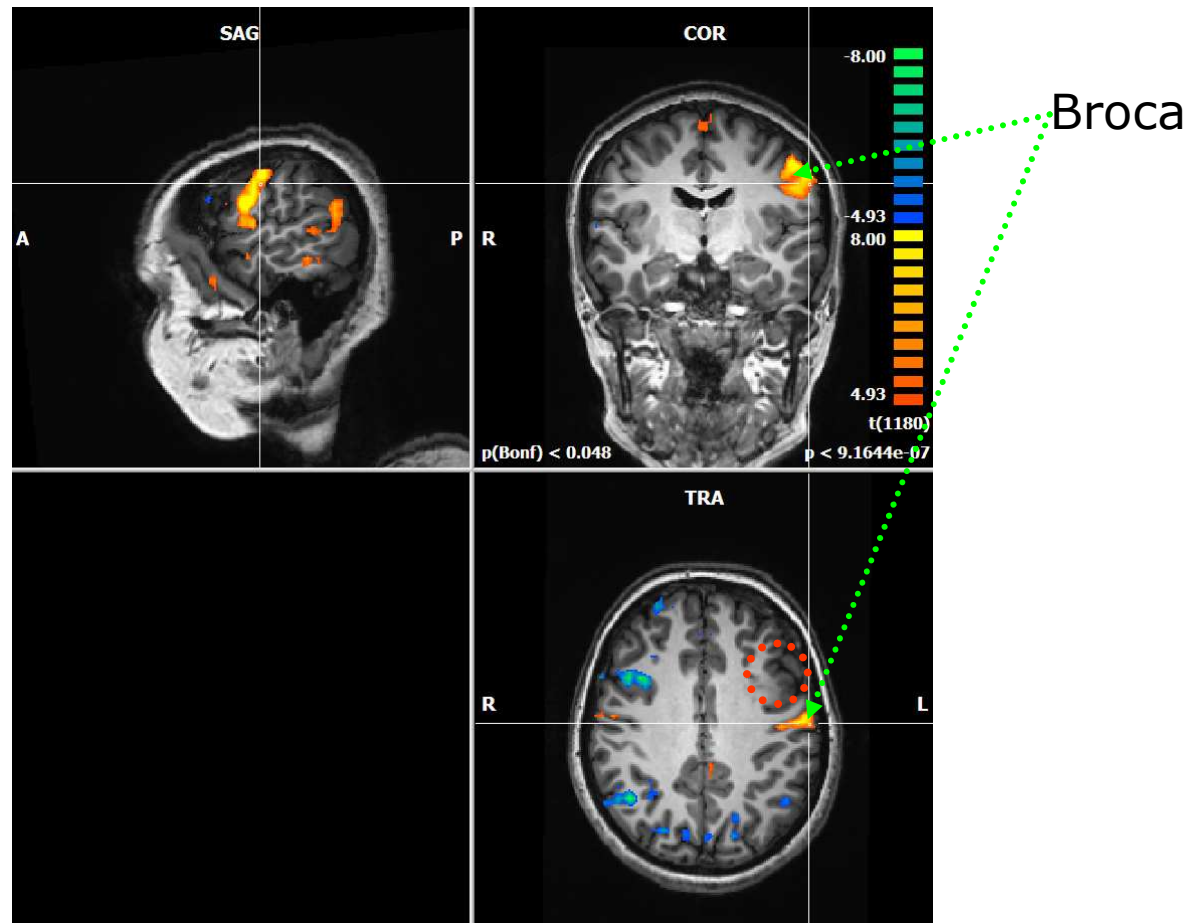
Képmegnevezés

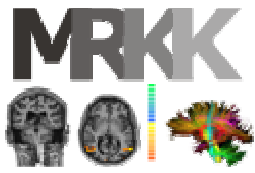

Példa 1

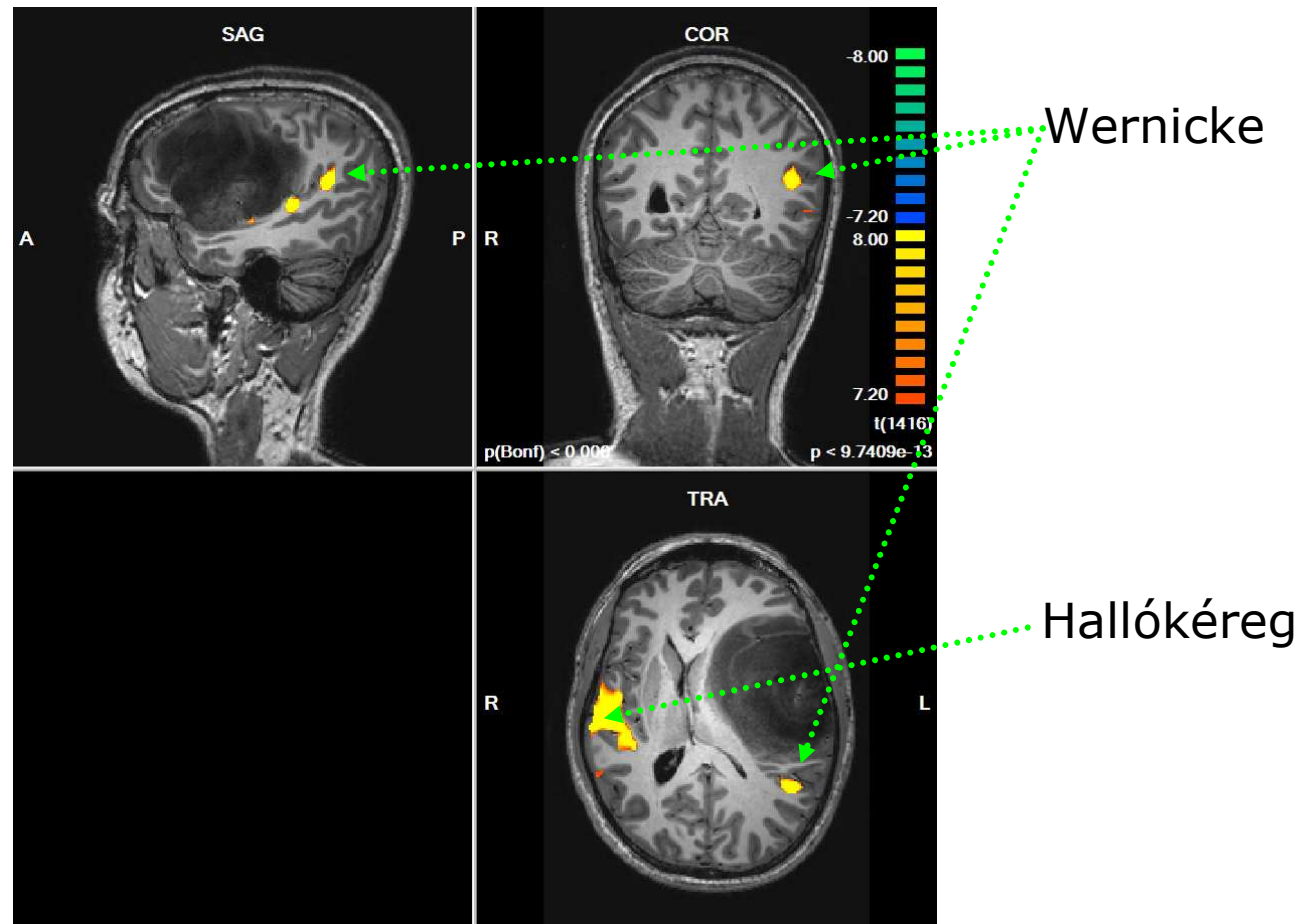
Képmegnevezés

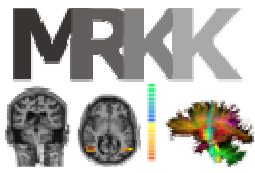

Példa 2

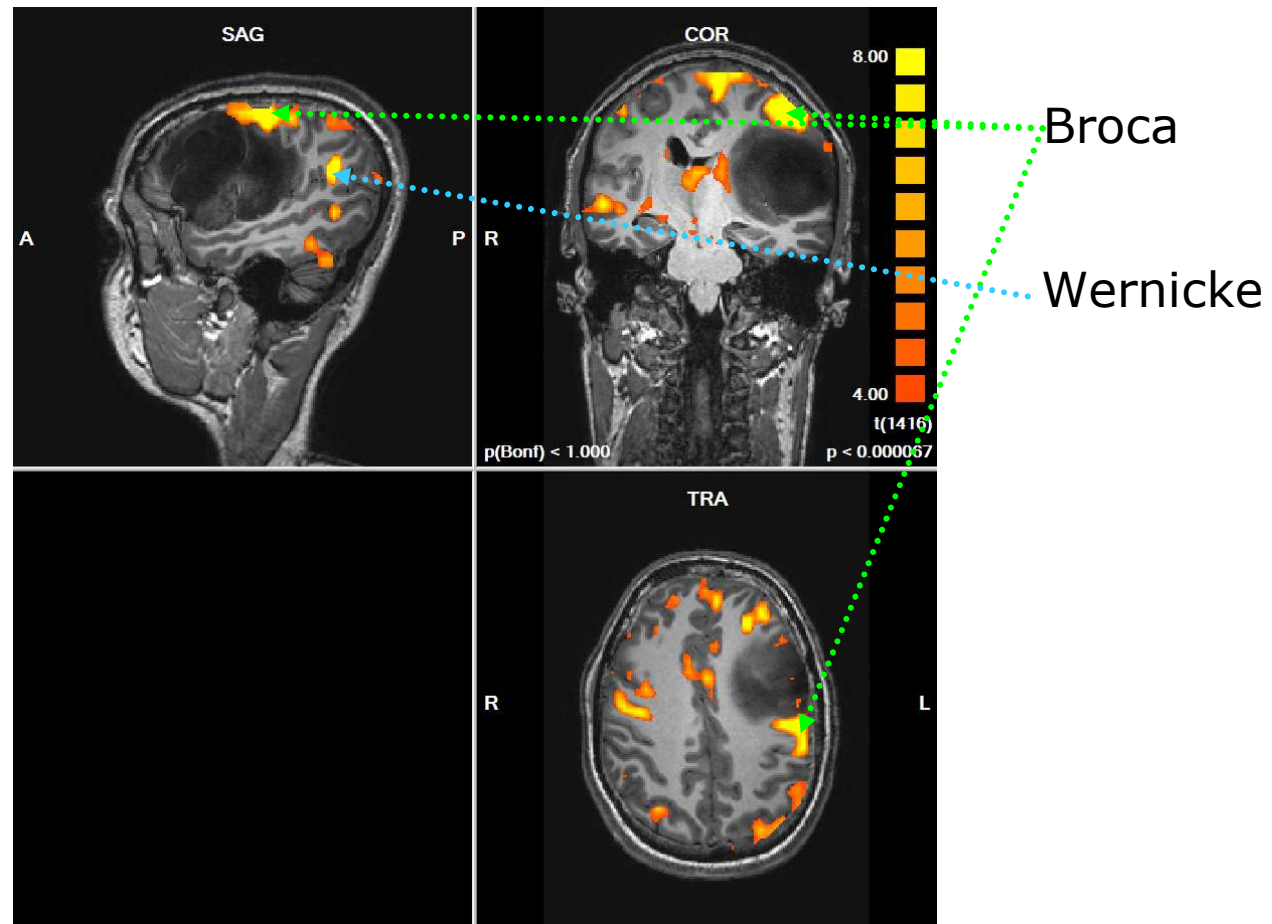
Beszédértés hallás után

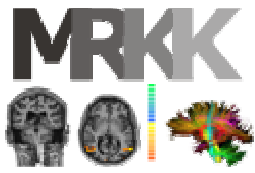

Példa 2

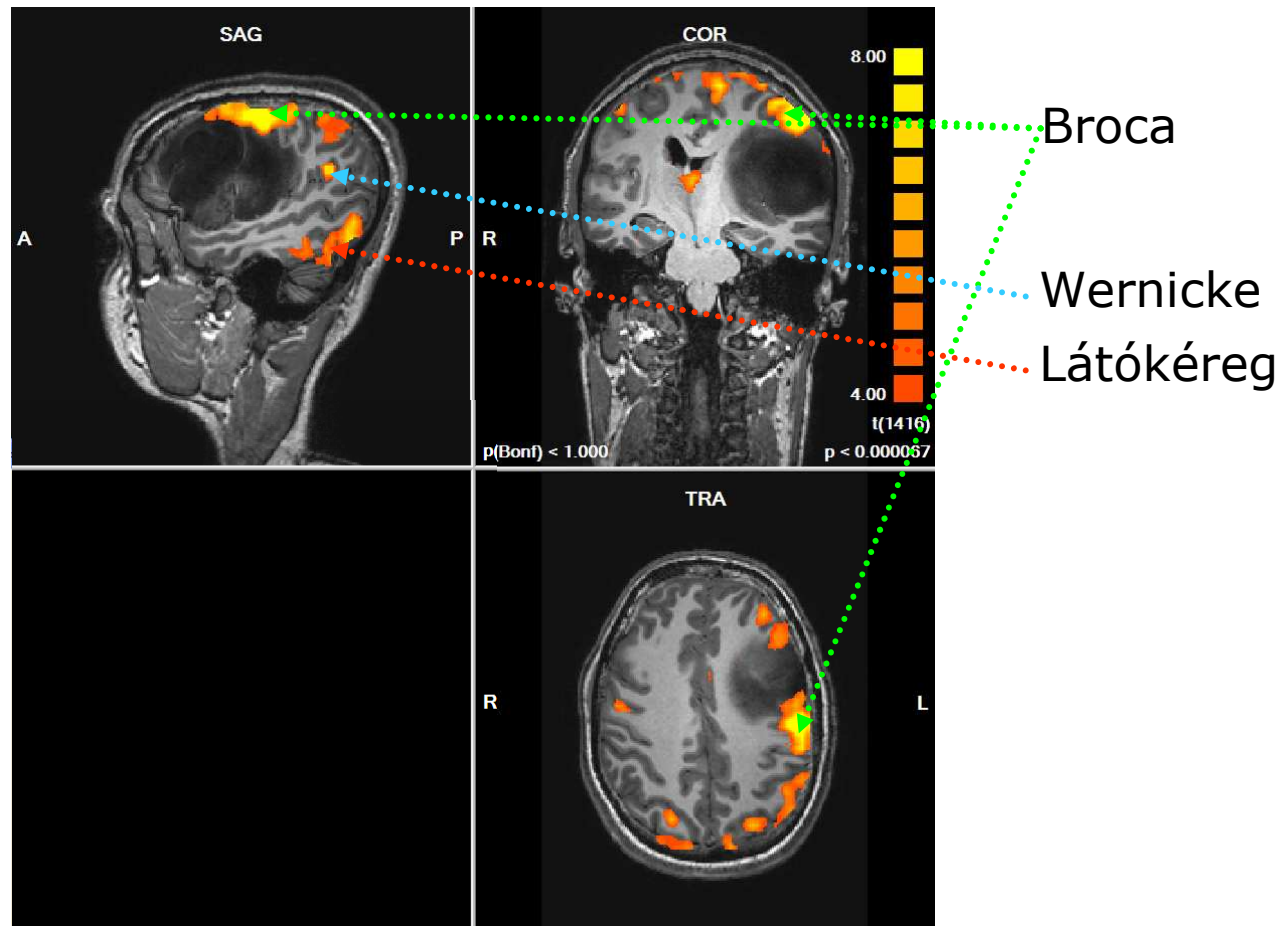
Beszédprodukción, szóképzés

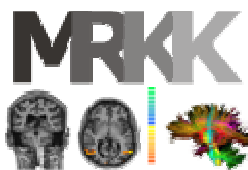

Példa 2

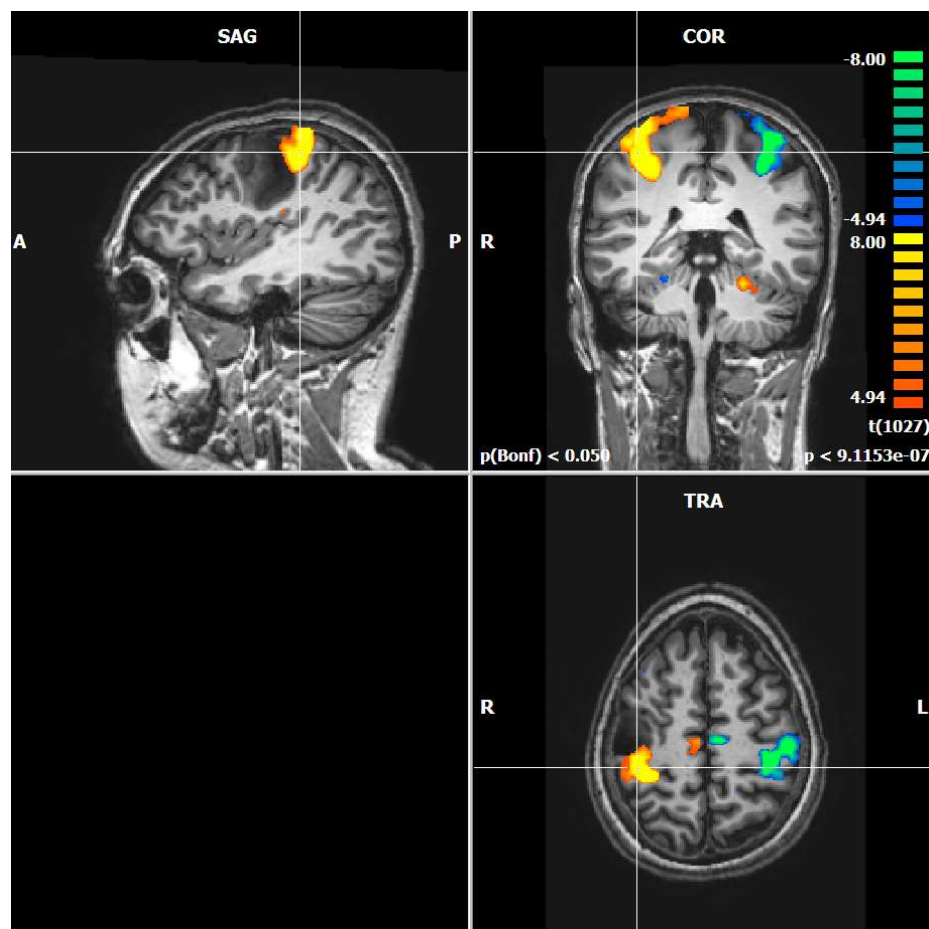
Képmegnevezés

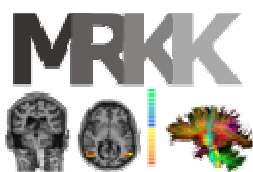

Példa 3

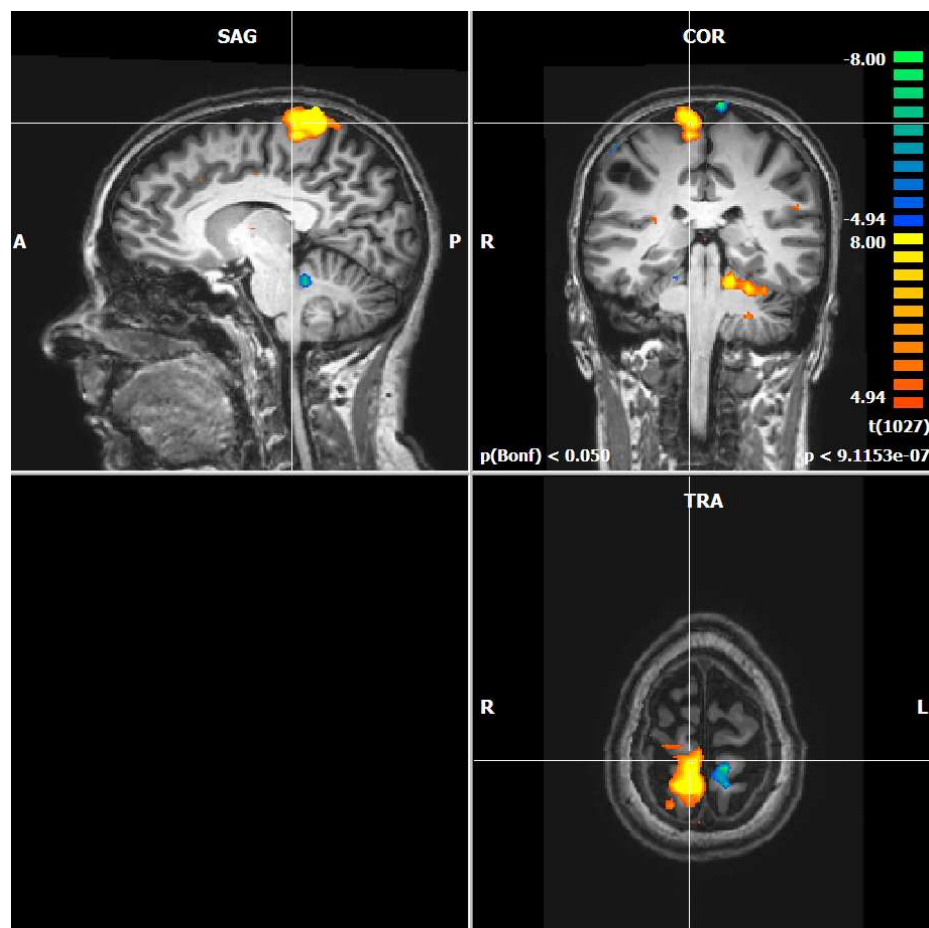
Ujjmozgatás (narancsos árnyalatok: bal kéz, zöldekes árnyalatok jobb kéz)

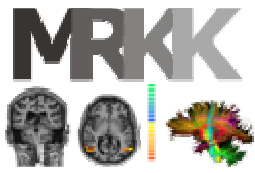

Példa 3

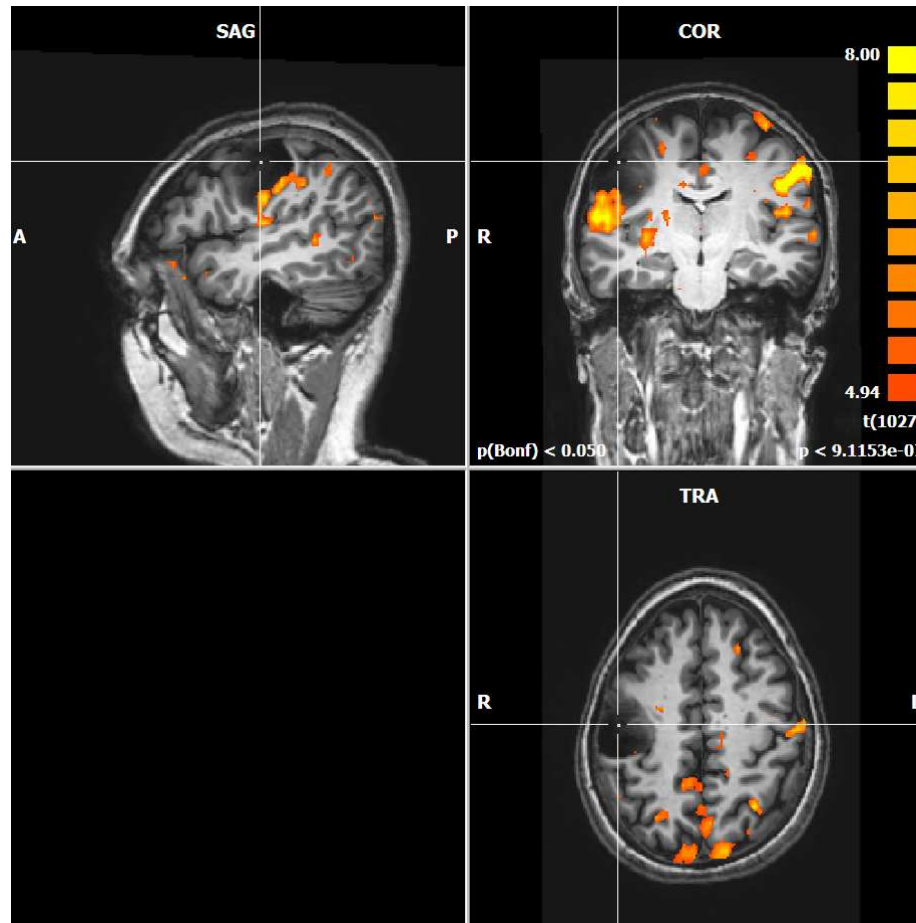
Lábfej mozgása (narancsos árnyalatok: bal láb, zölde árnyalatok jobb láb)

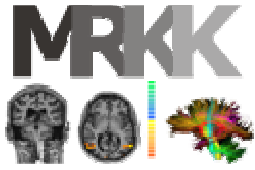

Példa 3

Nyelvöltögetés

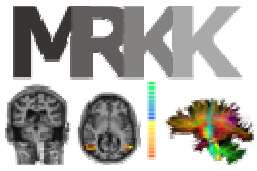

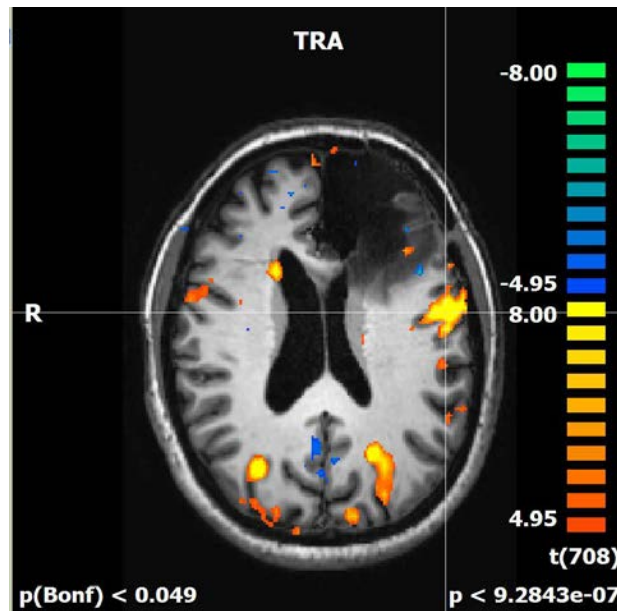
fMRI a klinikumban

Az aktív paradigmákhoz jó kooperáció szükséges

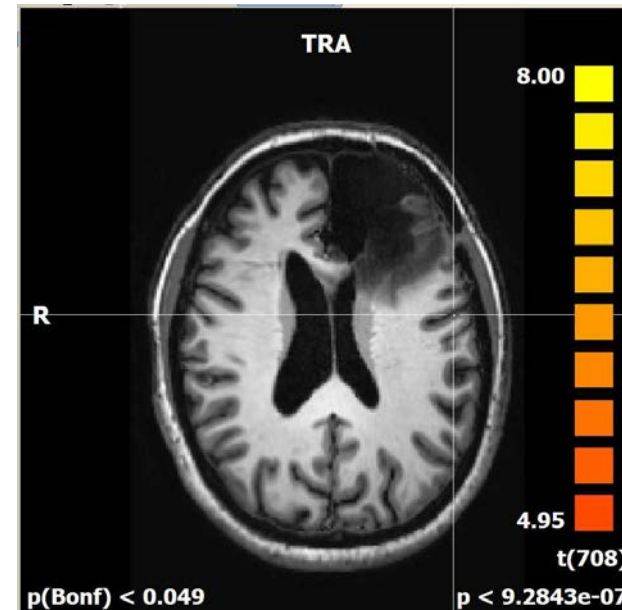
- nyugtalanság gondot jelenthet
- mozgás gondot jelenthet (ha az elmozdulás nagyobb, mint egy voxel a mozgáskorrekció nem működik megbízhatóan)
- figyelem fenntartása gondot jelenthet

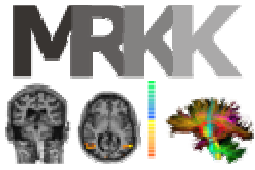
Kooperáció fontossága

Szóképzés

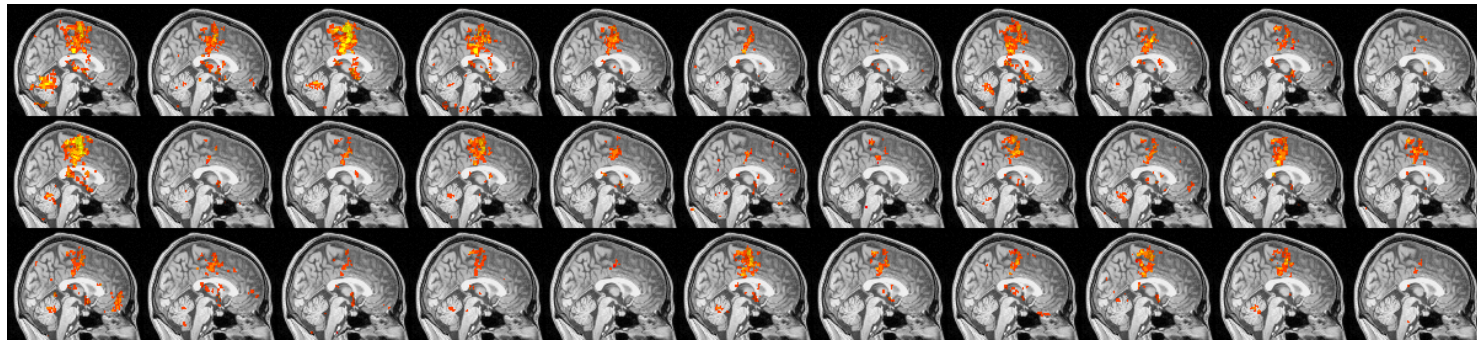

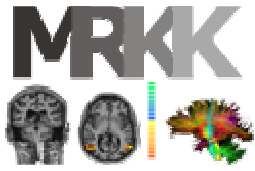
Képmegnevezés

Az fMRI egyéb limitációi

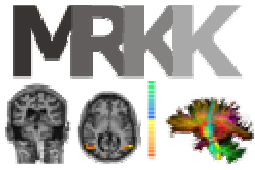
- Noha a BOLD válasz lefutása nagyjából azonos a primer szenzoros területeken
Boynton et al., J Neurosci, 1996; Josephs et al., HBM, 1997, Zarahn et al., NeuroImage, 1997
- a görbe alakja az agy különböző területein eltérő
Schacter et al., NeuroImage, 1997
- és az egyes alanyok között is vannak jelentős eltérések.
Aguirre et al., NeuroImage, 1998
- Ráadásul azonos alanyban is nagyban függ az aktivitás a pillanatnyi állapottól.
McGonigle et al., NeuroImage, 2002
- Míg a kutatások során általában csoport-aktivációkból számítunk eredményeket, a klinikai gyakorlatban egyénenként kell az adatokat feldolgozni.

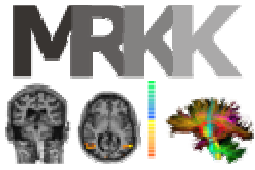
Az fMRI térképezéssel kapcsolatos megjegyzések

- A nyelvi területek elhelyezkedése és kiterjedése nagyon variábilis
Binder et al., J Neurosci 1997
Stippich et al., Neurosci Lett, 2003
- Az aktivitásminta és a lateralizáció feladatfüggő
Carpentier et al., Epilepsia, 2001
Baciu et al., Neuroradiol 2005
- Az aktivációs minták korrall is változnak
Rotte et al., Age and Ageing, 2005
- Az aktivációs görbe alakját a környezet is befolyásolja
nagy gliomák csökkenti az aktivitást az esetek 53%-ban
Grummich et al., NeuroImage, 2006

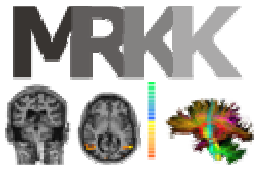
Összefoglalás I.

- Az fMRI vizsgálat során a vér oxigenációját mérjük *non-invazív* módon a teljes agytérfogatban, ebből következtünk a lezajló idegi aktivitásokra
- A módszer térbeli felbontása mm-es, időbeli felbontása másodperces nagyságrendű.

Összefoglalás II.

- Az fMRI vizsgálat hasznos diagnosztikus eszköz, azonban figyelembe kell venni:
 - A felbontásbeli korlátokat
 - A kooperáció fontosságát
 - Az MR készülék jelentette kötöttséget
- Az eljárás műtét előtti tervezésben lokalizációra alkalmas, de a műtét közbeni direkt mikrostimulációt nem helyettesíti
- A módszer ezen felül alkalmas krónikus betegségek követésére, ill. a közeli jövőben a gyógyszeres terápia hatásainak monitorozására is.

Köszönöm a figyelmet

o lkozak@mrkk.sote.hu